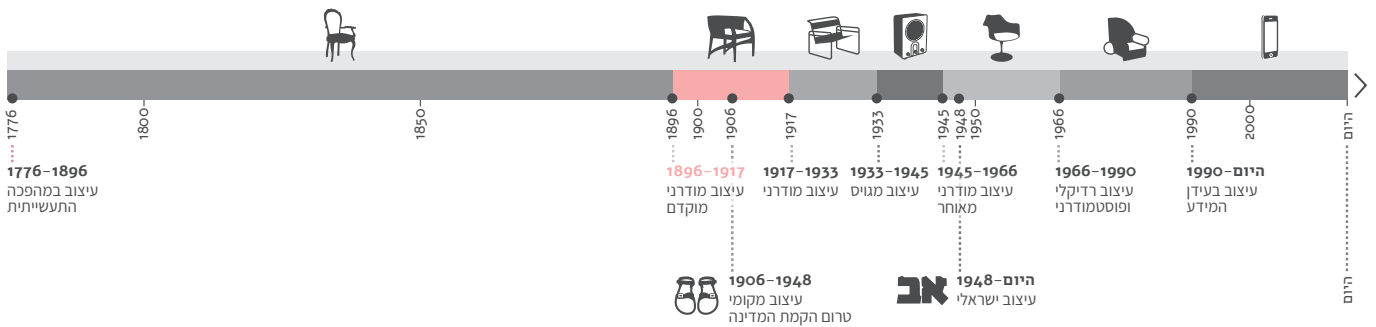

יצירות במקצוע מוביל אמנות שימושית חלק ג': היבטים בתולדות העיצוב

240 ש"ש | (כיתות י"א-י"ב)

חלק ג.3. העיצוב המודרני המוקדם

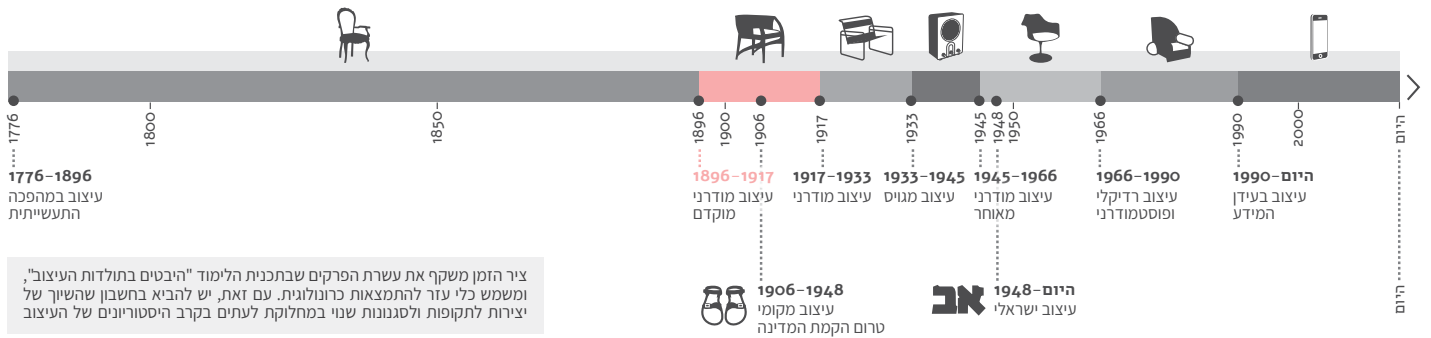
המינהל לתקשוב טכנולוגיה ומערכות מידע
משרד החינוך

© כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

פיתוח חומרי הלימוד

פיתוח
משרד החינוך, מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, מגמת אמנויות העיצוב
מפמ"ר אמנויות העיצוב
גב' עינת קריצ'מן
גוף מבצע
רשת עמל
פיתוח וכתיבה
ריבד רובנר, יובל אברמי, שני שילה
ייעוץ ועריכה אקדמית
ד"ר דיויד גוס
עריכה דידיקטית ואינפוגרפיקה
גב' רינת סופר גרינפלד
עריכת תוכן
גב' שרית זיו
זכויות יוצרים
ד"ר מאשה גרובמן
עריכה גרפית
גב' אפרת יצחקוב, גב' דגנית סטנייצקי, ציפי לנקין
ניהול וריכוז
גב' רעות מידד, רשת עמל

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
כנסיית המשפחה הקדושה
La Sagrada Familia

Antoni Gaudi, Basilica and Expiatory Church of the Holy Family (Sagrada Familia), Barcelona, built since 1883. Photo: Wikipedia, CC BY-SA 2.0

שם היצירה: כנסיית המשפחה הקדושה La Sagrada Familia	פרטים
שנה: תחילת בנייה - 1883	
חומרים: בטון, טיח, זכוכית, פלדה, אבן ועץ	
אדריכל ומעצב: אנטוני גאודי Antoni Gaudi	
סגנון: אר נובו	

עבודת התכנון של הסגרדה פמיליה, כנסיית המשפחה הקדושה, ניתנה לאדריכל הקטלאני אנטוני גאודי כחלק מתהליך של התעוררות לאומית קטלאנית. בהתאם לכך חיפש גאודי שפה אדריכלית שתתאים ללאום הקטלאני, אך ביקש לעצבה ללא שימוש בציטוטים היסטוריים. הפתרון היה שימוש בגותיקה חדשה, ניאו-גותיקה, בהשראת משנתו של המעצב האנגלי ג'ון רסקין (Ruskin), תוך הקצנת מאפייני הגותיקה וארגונם באופן מודרני. המאפיין המזוהה ביותר עם הסגנון גותי הוא צריחי הכנסיות שכמו שואפים למעלה, לאינסוף. גאודי לקח מאפיין זה וייצר את ארבעת צריחי הכנסייה כעמודים ענקיים בעלי חתך דקיק (יחסית לגודלם) שנראים מרחוק כמו ארמון של טפטופי חול או אדריכלות בוץ צפון אפריקאית. העולם הצורני של הטבע וצורותיו האורגניות השפיעו גם הם רבות על עבודתו של גאודי. ניתן לזהות בעבודתו שימוש במוטיבים של צמיחה, פריחה וקווים מעוגלים הנובעים מעולם צורני זה.

גאודי, קתולי אדוק, לא זכה לסיים את עבודת התכנון של הכנסייה והיה מעורב רק בתחילת עבודות הבנייה בשל מותו בתאונת דרכים. בשל מורכבות המבנה, שהמודל שלו תוכנן על בסיס מודל קונסטרוקטיבי של משקולות וכבלים, עד היום נמצאת הכנסייה בתהליך בנייה.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

חזיתות הכניסה מורכבות במיוחד וכוללות מערכת של חלונות רוזטה עגולים עם ויטראז'ים צבעוניים ופסלים שמסמלים מוטיבים שונים מעולם הנצרות. כל עבודות העיטור על החזיתות כוללות מאפיינים המזוהים עם גאודי, כמו שימוש במשטחים ישרים ליצירת צורות עגולות באופן המדגיש את הגיאומטריה שלהם. ככלל ניתן לומר שנראה שאין בכנסייה קו ישר אחד, והיא כולה מופת של פיסול בחומר ובחלל.

פנים הכנסייה נראה כמו יער עמודים המתפתח וצומח לכיוון השמיים ונצבע בצבעי הקשת שיוצר האור החודר דרך חלונות הוויטראז' השונים.

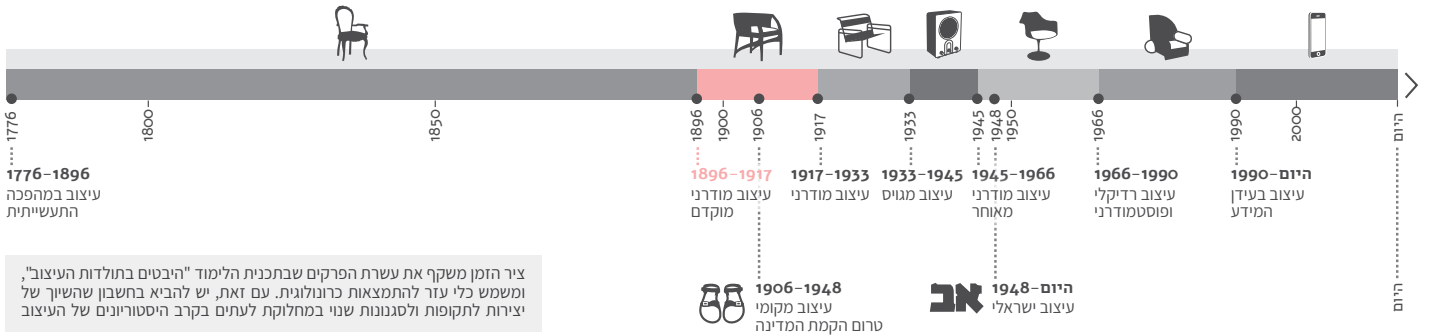
הכנסייה מדגימה שילוב יוצא דופן ומפורט במיוחד בין ניאו-גותיקה לאר נבו. המבנה שיצר גאודי מתאפיין בעושר של פרטים ושינוי תמידי של המרחב בהתאם לתנועת המבקר בכנסייה. אך למרות אי הסכמתיות אשר נוגעת כמעט בכל פרט והיבט של הכנסייה, התוכנית הבסיסית שלה שמרה על צורת הצלב, כנהוג בבזיליקות מאז ימי הביניים.

- <https://whc.unesco.org/en/list/320>
- <https://smarthistory.org/gaudi-sagrada-familia/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Sagrada_Fam%C3%ADlia
- <https://www.bluffton.edu/homepages/facstaff/sullivanm/spain/barcelona/sagrada/sagrada.html>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
כניסה לתחנת המטרו, פריז
Entrance to Metro stations, Paris

Hector Guimard, Entrance to metro stations, Paris, c. 1900. Photo: Wikipedia, CC BY-SA 3.0

שם היצירה: כניסה לתחנת המטרו, פריז Entrance to Metro stations, Paris	פרטים
שנה: 1899-1900	
חומרים: יציקת ברזל, גבס מעורב עם בטון וזכוכית	
אדריכל ומעצב: הקטור גימאר Hector Guimard	
סגנון: אר נובו	

האדריכל והמעצב הצרפתי הקטור גימאר אחראי לדור הראשון של שערי הכניסה לתחנות המטרו בפריז שנבנו בשנים 1899-1900. השערים עוצבו בסגנון האר נובו הצרפתי, והברזל המהווה מרכיב עיקרי בהם מעוצב כצומח מן הקרקע ומתפתל כמו גבעולים שבראשם תאורת רחוב דמוית פרח. גימאר עיצב גם את הסבכות שמשמשות כגדרות מסביב לפתחי המטרו וכן את שלטי המטרו עצמם, ויצר טיפוגרפיה בשפה המשלימה את כלל העיצוב.

גימאר עיצב חמישה סוגים של כניסות, מכניסה הכוללת גדרות ושער ברזל ועד לביתנים סגורים ומפוארים. המשותף לכל הכניסות היה הצבע הירוק, שנועד להזכיר את צבע הפטינה של הברונזה, ושלט הנושא את המילה מטרופולטן בגופן שעיצב גימאר בעצמו. הגרסה הפשוטה והנפוצה ביותר הייתה מערכת של גדרות עם זוג גופי תאורה בצבע ענבר שדימו ניצני פרחים ואורם הכהה האיר את השלט שהונח ביניהם.

בכל הדגמים שיצר השתמש גימאר במוטיבים מהטבע כמו שפיריות או צמחייה בהתאם לעקרונות האר נובו, שנועדו ליצור עיצוב המתאים לתקופה ללא הישענות על דגמים היסטוריים או חיקוי שלהם, תוך שימוש בטכנולוגיה עכשווית שהתפתחה אחרי המהפכה התעשייתית. תפיסה זו התאימה לחדשנות הטכנולוגית שגולמה ברכבת התחתית בפריז.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

רשת המטרו בפריז נחפרה לקראת היריד העולמי בעיר בשנת 1900 ונועדה לסמל את המעבר של העיר מימי הביניים אל העידן המודרני ואת הפיכתה לבירת העולם המודרני. גימאר קיבל על עצמו את האחריות לעיצוב שערי הכניסה של כל תחנות המטרו שנפתחו באותה שנה. כדי לעמוד בתאריך היעד של פתיחת התחנות ולחסוך בעלויות בחר גימאר ליצור את השלטים מגבס מעורב מבטון במקום להשתמש באבן, כפי שהיה מקובל באותן שנים. גם הבחירה להשתמש ביציקות ברזל לשלד המבנה ולא במבני אבן נועדה לאפשר בנייה מהירה וייצור תעשייתי חזרתי, כמו גם חיסכון בשטח, לעומת בנייה באבן. מאחר שעיצוב כל התחנות היה באחריותו נוצרה בהן שפה עיצובית ברורה ואחידה. אך למרות העיצוב המוקפד והשפה העשירה זכו השערים לביקורת רבה, וחלק לא מבוטל מהם נהרס עם השנים.

• <https://www.archdaily.com/870687/ad-classics-paris-metro-entrance-hector-guimard>

• <https://www.nzqa.govt.nz/assets/qualifications-and-standards/qualifications/ncea/NCEA-subject-resources/Art-History/91485/91485-EXP-student2-001.pdf>

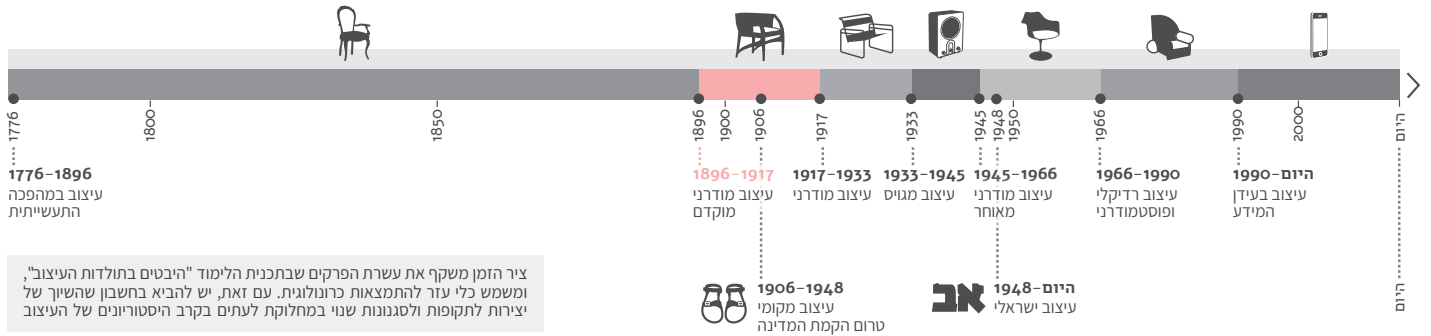
• <https://www.moma.org/collection/works/2393>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב.

היצירה:
מנורת לה קורפינס (פטריה דיואית מצוייצת) Les Coprins lamp

Émile Gallé, Les Coprins lamp, 1902. Glass, brass. Musée de l'École de Nancy, Nancy. © Nancy, musée de l'École de Nancy, cliché Michel Bourguet

שם היצירה: מנורת הקופרינס Les Coprins lamp	פרטים
שנה: 1902	
טכנולוגיות ייצור: מנורת שולחן מניפוח זכוכית ובסיס מיציקת נחושת	
מעצב: אמיל גאלה Émile Gallé	
סגנון: אר נובו	

המנורה Les Coprins (מנורת הקופרינס) נחשבת ליצירת מופת של אמן הזכוכית והיוצר בסגנון האר נובו אמיל גאלה. בדומה לחברי התנועה, גם גאלה ידוע בזכות השימוש הרב שעשה בעבודותיו במוטיבים מעולם הצומח, בעיקר פרחים, בקווים אורגניים, בקווים מתפתלים ובצורות זורמות. בעבודתו השתמש גאלה בצבעים חיים ובוהקים ובטכניקות ייחודיות שפיתח לבדו כמו שימוש בכמה שכבות של זכוכית באופן שיוצר משחקי שקיפות ואטימות בחומר. לפני שהחל להתבסס כאמן זכוכית רצה גאלה ללמוד בוטניקה ואמנות, אך בסופו של דבר התמחה בבית המלאכה לעיצוב וייצור רהיטים של אביו והתמחה שם בתחום הזכוכית.

המנורה Les Coprins מדמה שלוש פטריות גדולות, בגובה של כ-80 ס"מ. בסיס המנורה וכן החיבורים בין גוף התאורה לרגלי הפטרייה עשויים מנחושת בעיצוב ששואב את השראתו מן הטבע ונראה בחלק התחתון של המנורה כמו חלקת אדמה שהפטריות צומחות ממנה. רגלי הפטריות נופחו מזכוכית ירוקה, וראשי הפטריות הם בגוונים של אדום ונחושת עם חריטות המדגישות את מעבר האור בגוני צהוב.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

כל אחד מראשי הפטריות מאיר בעזרת שימוש בתאורה חשמלית. רגלי הפטריות מתפתלות ונראות כצומחות כלפי מעלה.

שלוש הפטריות עשויות מזכוכית רב-שכבתית שנופחה לצורות מורכבות, ומופיעות עליה חריטות ששאבו השראה מהמראה של פטרייה בטבע. שלוש הפטריות מסמלות את שלושת מצבי החיים: ילדות, בגרות וזקנה. הילדות היא הפטרייה הסגורה מעט ונטולת הפגמים; הבגרות היא הפטרייה הפתוחה מעט, והיא חוסה בצלה של הזקנה עם הכובע הפתוח לרווחה והקצוות הפגומים.

• <http://www.epochtimes.co.il/et/11605>

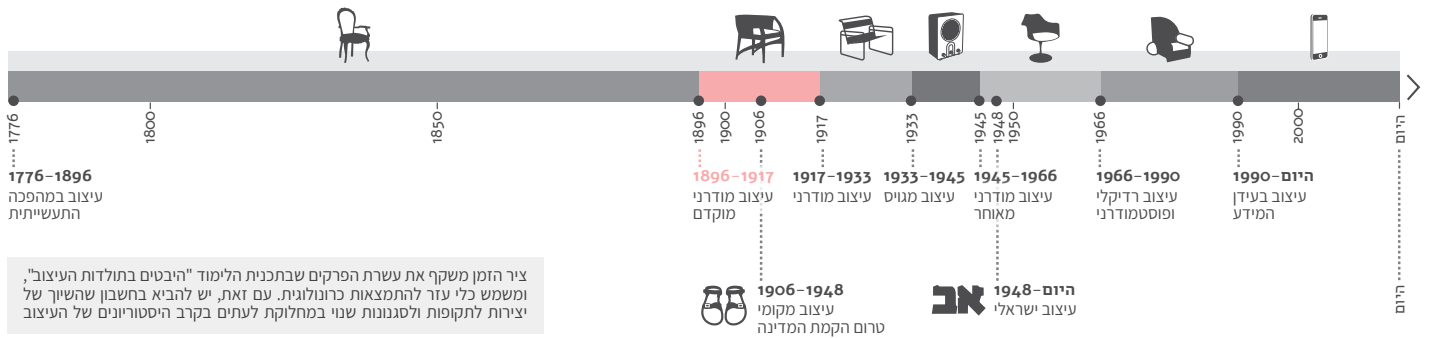
הצעות להרחבת הקריאה

שם הכותבת: שני שילה

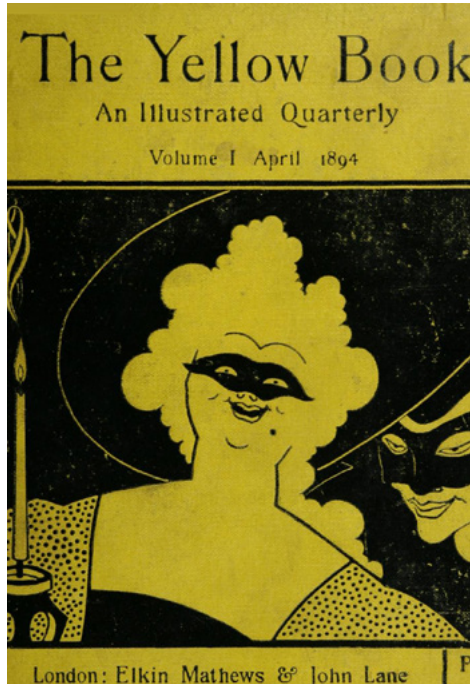
תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Aubrey Beardsley, The Yellow Book, 1894-1897. Photo: public domain

היצירה:
הספר הצהוב
The Yellow Book

שם היצירה: הספר הצהוב The Yellow Book

שנה: 1897-1894

טכנולוגיות ייצור: ליתוגרפיה בצבע

מעצב: אוברי בירדסלי Aubrey Beardsley

הוצאה: בודלי הד

סגנון: אר נובו

פרטים

הספר הצהוב היה כתב עת שהתפרסם בלונדון בין 1894 ל-1897, והיה מכתבי העת המובילים של התקופה. כתב העת נחשב למייצג של זרם האסתטיציזם - תנועה פילוסופית ואמנותית שהתקיימה בבריטניה, בגרמניה ובצרפת במחצית השנייה של המאה ה-19 ודגלה במושג היופי כאידיאל בכל תחומי החיים: באמנות, באדריכלות, בעיצוב המוצר ובעיצוב הפנים. הספר הצהוב פרסם תכנים - הן טקסטואליים והן חזותיים - שנחשבו לפורצי דרך בזמנם, והתפרסם בו מגוון רחב של סוגי תוכן, ביניהם קטעי שירה, איורי ספרים, סיפורים קצרים, ציורים ורישומים.

הספר הצהוב התבלט בין שאר כתבי העת של התקופה ממספר בחינות: הן מבחינת התכנים שהופיעו בו; הן מפני שהוא לא הכיל פרסומות; והן מבחינת אופן ייצורו - כתב העת היה כרוך בדומה לספר, וכריכתו הייתה צהובה לחלוטין: מה שנתן למגזין את שמו. צבע הכריכה הושפע מאופנת הרומנים הצרפתיים של התקופה, שהיו כרוכים בבד צהוב כעדות לאופי המיני והבוטה של הכתוב בהם.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

בירדסלי נולד באנגליה, ובגיל 20 נסע לפריז, והושפע שם הן מהכרזות של הצייר אנרי טולוז לוטרכ והן מחיתוכי עץ יפניים (תחריטי אוקי-אה, ובפרט תחריטים מסגנון שונגה: תחריטים ארוטיים). השפעות אלה הותירו חותם על כל עבודותיו, עד מותו המוקדם בגיל 25. ניתן לראות את ההשפעות הללו בין השאר באיורים השונים שהוא יצר למחזה "סלומה" מאת אוסקר ויילד, באיור "חצאית הטווס" ששם דגש רב בטקסטורות שעל בד החצאית, בדומה לחיתוכים יפניים, וכן באיורים ארוטיים מהמחזה שהושפעו מתחריטי שונגה.

סגנונו של בירדסלי מתאפיין באיורי קו מפורטים העשויים דיו, שיש בהם ניגוד חזק בין משטחים שחורים לחלוטין למשטחים ריקים לחלוטין, כמו גם בין אזורים בעלי פרטים דקים מאוד לעומת משטחים כמעט לא מטופלים (משטחי צבע רחבים).

מבחינה נושאית, בירדסלי נמשך אל המוזר, הגרוטסקי והארוטי, ושאף להדהים ולזעזע את הצופים באיוריו.

שער זה של המגזין מציג היטב את המאפיינים הללו:

מוצגות בו שתי דמויות עטויות מסכה שנראות כאילו הן נהנות, אך גם מסתירות משהו אפל יותר (דבר המתבטא בחיכוך הזומם של הגבר). מבחינה צבעונית, הכובע של האישה מיוצג אך ורק על ידי קו צהוב דק שחותך את המשטח השחור שמאחוריה, ושערה הוא כולו כתם ריק אחד.

על אף תקופתו היצירתית הקצרה, סגנונו של בירדסלי השפיע על התפתחות הכרזה ועל סגנון האר נובו.

• קישור לגרסאות דיגיטליות של כל עותקי כתב העת:

<https://archive.org/details/yellowapril189401uoft>

• קישור נוסף, מחולק לפרקים:

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/yellow_book1894_1

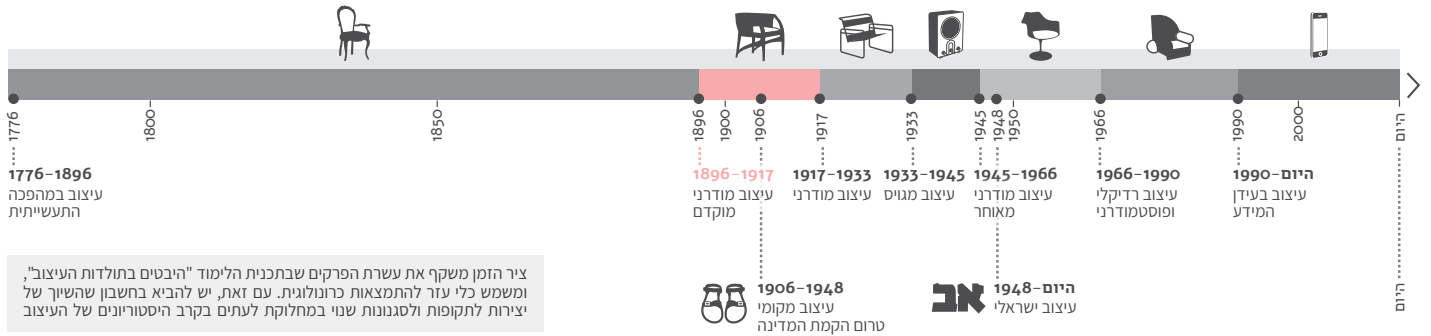
• קטע קצר על כריכת הגיליון הראשון באתר הטייט:

<http://www.tate.org.uk/art/artworks/beardsley-cover-design-for-the-yellow-book-n04171>

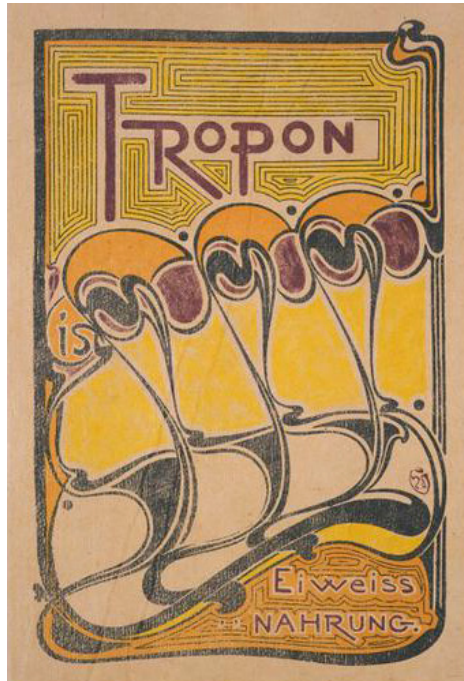
שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 18.3.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
כרזה לחברת טרופון
Tropon poster

Henry van de Velde, Tropon poster, 1899. Colour lithograph on paper. © Victoria and Albert Museum, London

שם היצירה: כרזה לחברת טרופון Tropon poster

שנה: 1898

טכנולוגיות ייצור: ליתוגרפיה בצבע

מעצב: אנרי ון דה ולדה Henry van de Velde

בית דפוס: הולרבאום ושמידט

סגנון: אר נובו

פרטים

כרזה זו, ליתוגרפיה המודפסת בארבעה צבעים, נוצרה לשם פרסום תוסף תזונה של חברת טרופון - תוסף חלבון המבוסס על חלבון ביצה. בכרזה ניתן לראות גרסה מופשטת של חלבונים המופרדים מחלמונים, שקוויהם המתעגלים עוטפים כיתוב בצרפתית שמשמעותו "התוסף הכי מרוכז". גם אותיות הכיתוב מסוגנות בקווים מעוגלים וחופשיים, בהתאמה לדימוי שמאחוריהן (בעיקר באות הראשונה והאחרונה) - מאפיינים ברורים של כרזות בסגנון האר נובו. מחציתה העליונה של הכרזה מכילה את שם החברה, טרופון, מוקף בעיטורים גיאומטריים יותר שמנוגדים לאופי האורגני של תחתית הכרזה.

סוף המאה ה-19 התאפיין בשינויים מהירים ומרחיקי לכת בייצור אוכל ושיווקו, כאשר קפה, קקאו, מוצרי חלב ובשר ותוספי תזונה נעשו נפוצים יותר והותאמו לשיווק המוני. שינויים אלה הובילו לעלייה בפרסום מוצרי מזון, כפי שניתן לראות בכרזה זו.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

אנרי ון דה ולדה נולד בבלגיה ולמד ציור, ובהמשך זנח את התחום ועבר לעיסוקו המשמעותי באמנויות שימושיות, הצטיין בהן והיה לגורם מפתח הן בסגנון האר נובו בבלגיה והן בתפיסת העיצוב הטוטאלי בכלל. הוא קידם את התפיסה שלכל תחומי האמנות יש שפה משותפת ושהעיטור הוא חלק אינטגרלי מהיצירה, ודחה ניסיון להעתיק סגנונות קודמים מתוך אמונה בצורך במקוריות ובהתאמת האמנות לצורכי התקופה. לאחר שזנח את אמנות הציור הושפע ון דר ולדה ממייסדי תנועת הארטס אנד קראפטס, ויליאם מוריס וג'ון רסקין, והחל ליצור בתחומים שונים ומגוונים: עיצוב פנים, עיצוב הריטים, עיצוב אופנה ותכשיטים, ועוד.

ב-1895 הוא בנה בית למשפחתו, ויישם בו את רעיונותיו לגבי העיצוב הטוטאלי על ידי תכנון הבית, עיצוב הרהיטים שבו, ואף עיצוב השמלות והתכשיטים של אשתו. באותה שנה הוא היה אחראי גם לעיצוב הפנים של הגלריה שנתנה לתנועת האר נובו את שמה, Maison de l'art nouveau, ובכך השפיע על חיבור השם אר נובו עם הסגנון כולו. בנוסף, לאחר שעבר לגרמניה הפך לאמן משפיע בסגנון היוגנדשטיל, היה ממקימי הדויטשה וורקבונד - ארגון המעצבים הלאומי הגרמני - ותכנן את בית הספר לאמנויות בווימאר שאכלס את בית הספר באוהאוס במתכונתו הראשונה.

• מידע על היצירה מאוסף קופר יואיט:

<https://collection.cooperhewitt.org/objects/18707967>

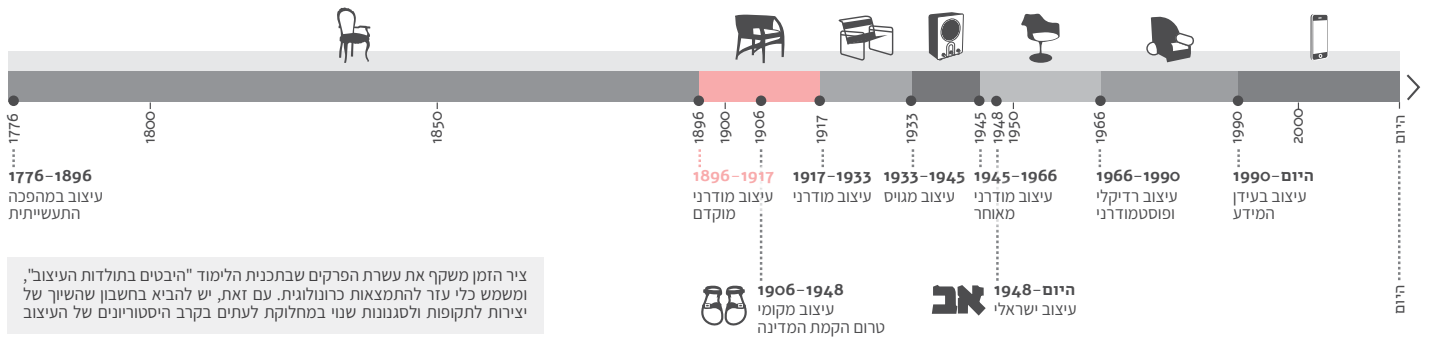
• מידע על היצירה מאתר המוזיאון לאמנות מודרנית בניו יורק (MoMA):

<https://www.moma.org/collection/works/6661>

שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 18.3.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
כיסא ושולחן Desk and Chair

Henry van de Velde, Desk and chair, 1898-99. Wood, leather. Musée d'Orsay. Photo: Wikimedia Commons, CC BY 3.0

שם היצירה: כיסא ושולחן Desk and Chair	פרטים
שנה: 1898-1899	
טכנולוגיות ייצור: עץ בוקיצה, טקסטיל וניטים ממתכת	
מעצב: אנרי ון דה וֵלְדֵה Henry van de Velde	
סגנון: יוגנדשטיל	

המעצב, הצייר והאדריכל הבלגי אנרי ון דה וֵלְדֵה נחשב לאחד המעצבים החשובים באר נובו הבֵּלְג, היוגנדשטיל הגרמני ובהתאגדות הוורקבונד, תנועה שהיה שותף להקמתה לאחר שעבר לגרמניה. בין הפרויקטים המרכזיים של ולדה נכלל מבנה בית הספר לאמנויות בווימאר שאכלס בהמשך את בית הספר הראשון של הבאוהאוס.

ון דה ולדה עיצב את שולחן העץ וכיסא העץ עם ריפוד מעור המחובר למסגרת העץ בניטים ממתכת המקיפים את כרית המושב ומחזקים אותה למקומה. שני הפרטים תוכננו מעץ בהיר. הכיסא נטול קישוטים פרט לניטים שמשמשים למטרה פונקציונלית. בהתאם למוסכמות הסגנוניות של היוגנדשטיל יש בכיסא קווים מעוגלים רבים. גב הכיסא עשוי מעץ מעוקל באופן שמקבל את היושב בו ומאפשר ישיבה נוחה. גם רגלי הכיסא מעוקלות ויוצרות בסיס רחב שמעניק לכיסא יציבות אך שומר על אלגנטיות. הקושרות, שתפקידן לשמור על שלמות מבנה הכיסא ולחזקו, מטופלות ביד אמן ומשרטטות קו מעוקל וזורם בין חלקי העץ השונים. עקרונות עיצוב אלו באים לידי ביטוי גם בעיצוב השולחן, הכולל רגליים מתעקלות ומגירה שעליה מונח המשטח המרכזי.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

ון דה ולדה התפרסם בזכות הבית שבנה ותכנן לעצמו בפרברי בריסל. הוא תכנן גם את כל הריהוט בבית, ועשה זאת בהשראת הבית האדום של האמן והמעצב ויליאם מוריס, שיחד עם המעצב ג'ון רסקין נחשבים למקורות השראה מרכזיים לעבודתו. תפיסת העיצוב שלו התבססה על הרעיון הפילוסופי של "יצירת אמנות כוללת" (Gesamtkunstwerk) שמזוהה עם המלחין ריכארד ווגנר. הסגנון המזוהה איתו כולל קישוטיים שמתמקדת בצורניות של הרהיט תוך הדגשה של הזרימה הליניארית. ון דה ולדה בילה חלק ניכר מהקריירה שלו בגרמניה, והוא נחשב לאחד האמנים המשפיעים על העיצוב הגרמני של תחילת המאה ה-20.

• <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/498042>

• <http://www.henryvandevelde.pl/en/html/velde2.php>

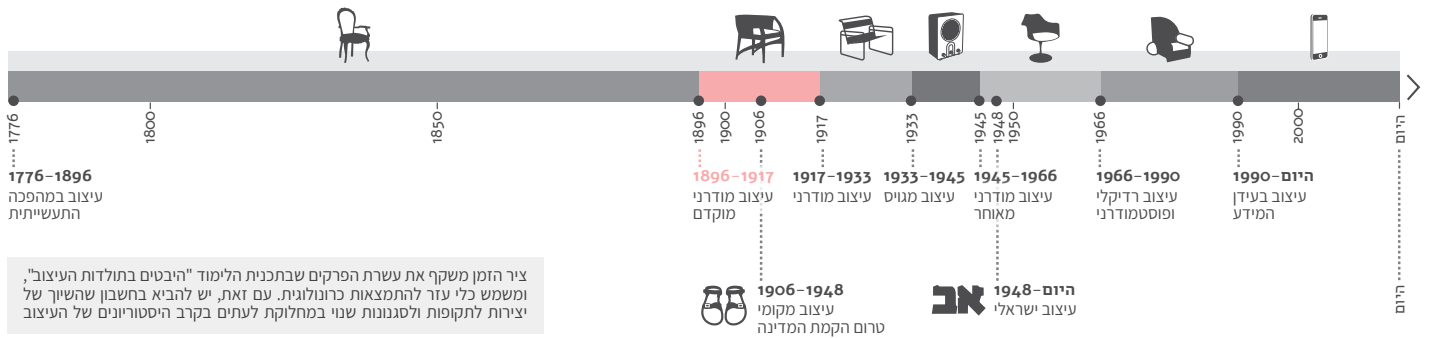
הצעות להרחבת הקריאה

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב.

Josef Hoffmann, Cabaret Fledermaus, Vienna, 1907. Photo: Eduard F. Sekler, Josef Hoffmann. Das architektonische Werk. Monographie und Werkverzeichnis, Residenz Verlag 1982, Wikimedia Commons, Public domain

שם היצירה: קברט פלדרמאוס Cabaret Fledermaus	פרטים
שנה: 1907	
חומרים: בטון, מתכת, קרמיקה, שיש, טיח ועץ	
אדריכל ומעצב: יוזף הופמן Josef Hoffmann	
סגנון: יוגנדשטיל	

את קבוצת תיאטרון הקברט פלדרמאוס הקימה קבוצת אמנים רדיקלית בשם "וינר וורקשטטה" שעל בסיס תפיסתו של המעצב האנגלי ויליאם מוריס התמקדה בקשר שבין האמנות לאדריכלות, ובין האסתטיקה לשימושיות. על בסיס תפיסות אלו פיתחה הקבוצה גרסה מקומית של היוגנדשטיל האוסטרי. את הבניין שהתארך בו הקברט תכנן האדריכל יוזף הופמן, שהיה חבר בקבוצה וזכה להכרה בזכות בתי המגורים שעיצב ובזכות עיצוב הביתן האוסטרי בביאנלה בוונציה.

מטרתה העיקרית של הקבוצה הייתה ליצור עיצוב איכותי תוך השקעה בעבודת יד באופן המתאים לכל תחומי החיים. העיצוב יבוא לידי ביטוי בתחומים כמו עיצוב קרמי, עיצוב אופנה, עיצוב תכשיטים, ריהוט ואמנות גרפית. תפיסה זו תאמה את הגישה הפילוסופית המזוהה עם מלחין האופרות הגרמני ריכרד וגנר, שפיתח את המונח "יצירת אמנות כוללת" (Gesamtkunstwerk).

אולם הקברט שכן במרתף, ומכיוון שהאולם היה רחב ולא ארוך, המרחב שבין הקהל לשחקנים היה מצומצם משמעותית בהשוואה לנהוג באותה תקופה. הופמן עיצב לאזור זה כיסאות ייחודיים בעלי משענת מעוגלת שכדורי עץ שחורים

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

הורכבו בפינותיה. הכיסאות של הופמן אמנם לא נודעו בנוחותם, אך זכו לתהילה בזכות מראם. אופן הפיזור והפרישה של הכיסאות שתכנן הופמן נעשה בהמשך לדרך המקובלת באולמות תיאטרון במאה ה-20, ובכלל זה המרחק שבין הקהל לשחקנים, שנחשב לנגיש יותר מהמקובל במאה ה-19.

בנוסף על הכיסאות, שייצרה חברת טונט האוסטרית, עיצב הופמן כל פרט באולם. הוא טיפל בתאורה ובתפאורה, ואף ארגן את השולחנות והריהוט במקום, כולל את עיצוב רצפת התיאטרון באריחים בדוגמת שחמט בשחור ולבן. חלק חשוב בעיצוב הוא יצירת חיפוי קיר מפסיפס עשוי אריחי קרמיקה בטקסטורות שונות אשר יצרו קיר חדשני במראהו, שחוסר השקט שלו נתפס כחתרני לעומת המקובל באולמות תיאטרון וכניגוד צורני למראה הנקי שבא לידי ביטוי בעיצוב הכיסאות, השולחנות וחיפוי הרצפות.

קירות המבואה צופו בשיש עם עורקים לבנים, ומעל תוכננה אכסדרה שחופתה בטיח לבן והיה אפשר להשקיף ממנה על המופעים.

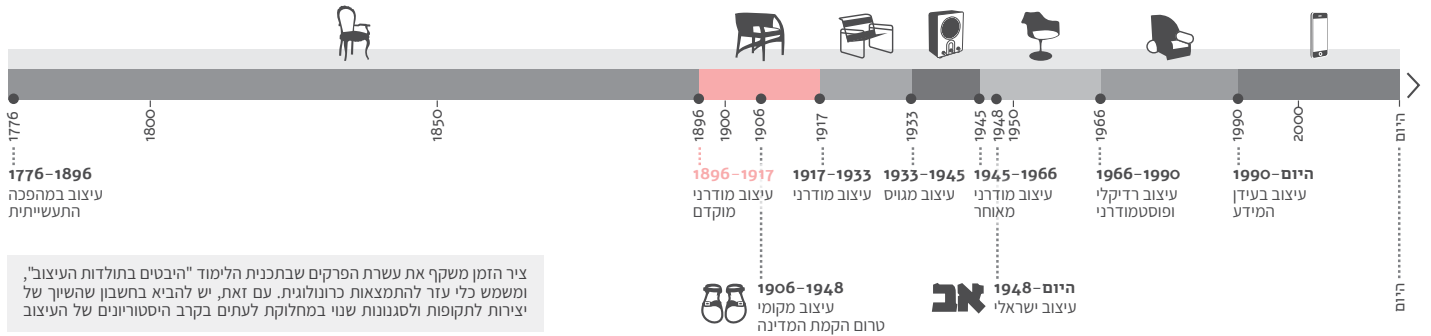
בשנת 1900 נסע יוזף הופמן לבריטניה, פגש שם את אנשי תנועת הארטס אנד קראפטס הבריטיים והכיר את עבודתם. הקשר עם האדריכל והמעצב הסקוטי צ'רלס רני מקינטוש השפיע במיוחד על יצירתו של הופמן והתבטא בעיצוב פרטים שונים בקברט, כגון גופי התאורה.

- <http://collections.vam.ac.uk/item/O84534/chair-josef-hoffmann/>
- <https://www.theatremuseum.at/en/in-front-of-the-curtain/exhibitions/cabaret-fledermaus-1907-1913/>
- <http://blog.only-apartments.com/fledermaus-cabaret/>
- <https://www.theviennasecession.com/a-history/>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Josef Hoffmann, Jacob & Josef Kohn, Adjustable armchair, Model 670, Sitting Machine, 1905, Vienna. Beech, plywood, wood, brass. Museum für Angewandte Kunst Köln, Cologne. Photo: Wikimedia Commons, public domain

היצירה:
כיסא "מכונת ישיבה"
"Sitting machine" (Sitzmaschine) chair

שם היצירה: כיסא "מכונת ישיבה" "Sitting machine" (Sitzmaschine) chair	פרטים
שנה: 1905 תאריך משוער	
טכנולוגיות ייצור: כיסא עשוי עץ אשור מכופף עם עיטורי אבץ וכריות בד	
מעצב: יוזף הופמן Josef Hoffmann	
סגנון: מודרניזם מוקדם	

הכיסא שיצר יוזף הופמן, האדריכל והמעצב האוסטרי ממקימי הוינה וורקשטטה, מוכר ומזוהה בזכות המבנה הייחודי שלו, המשקף בצורה מובהקת את שמו: "מכונת הישיבה". מסגרת הכיסא יוצרת את המבנה שלו וגורמת לו להיראות כעשוי ממספר מסגרות עץ המשולבות יחד. במקור תוכנן הכיסא לחולים בבית הבראה ונופש. את זווית הכיסא היה אפשר להתאים בקלות באמצעות ידיה שחוברה למוט ברזל ועיגולי מתכת שאפשרו לנעול את זווית הישיבה על ידי מיקום מוט הברזל ביניהם, בהתאם לרצון המשתמש.

מבנה הכיסא גלוי, וחלקיו החשופים מאפשרים לראות בבירות את אופן הפעלתו ובעיקר את האופנים שבהם ניתן להתאימו לצורכי המשתמש. הרגליים ומשענות הזרוע מתחברות בעיקולים דרמטיים שכמו מרמזים על גלגלי שיניים של מכונה. אף על פי שיש בכיסא פתחים מחורצים, אף אחד מהקווים או הקצוות אינו מסתיים בפינות חדות, אלא מעוגל. בחירה זו מגנה על המשתמש מפגיעה, וכן מדגישה באופן נוסף את רעיון המכונה ההרמונית, המשומנת היטב. הופמן היה ידוע במחויבות הגבוהה שלו לבהירות התפעול של הפרטים שעיצב ולדגש בשימושיות ובפונקציונליות.

תיאור ופרטים על היצר והיצירה

הכיסא "מכונת הישיבה" יוצר בייצור המוני, והוא משמש דוגמה לחדשנות טכנולוגית בזכות כיפופי העץ ונחשב לאחד מפרטי הריהוט המזוהים עם איגוד מעצבי האמנויות החזותיות האוסטרי, וינר וורקשטטה, שהופמן היה בין מקימיו.

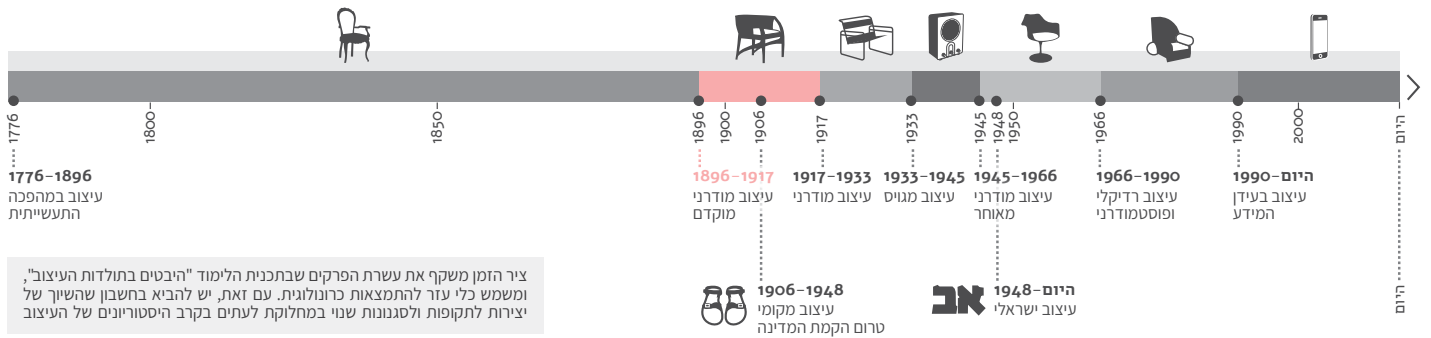
• <https://collections.artsmia.org/art/39832/sitzmaschine-reclining-armchair-model-no-670-josef-hoffmann>

הצעות להרחבת הקריאה

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
מתחם מפעל פאגוס, אלפלד, גרמניה
Fagus Factory complex, Alfeld, Germany

Walter Gropius and Adolf Meyer, Fagus Factory complex, Alfeld, Germany, 1910. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0

שם היצירה: מתחם מפעל פאגוס, אלפלד, גרמניה, Fagus Factory complex, Alfeld, Germany

שנה: 1910

חומרים: לבנים, פלדה, טיח, ברזל וזכוכית

אדריכלים: ולטר גרופיוס ואדולף מאייר Walter Gropius and Adolf Meyer

סגנון: מודרניזם מוקדם

פרטים

מפעל פאגוס הוא בית חרושת לנעליים השוכן באלפלד שבליין, גרמניה. המבנה נחשב לאחד הפרויקטים המשמעותיים של המודרניזם הגרמני המוקדם. בעלי החברה רצו מבנה שהאדריכלות הרדיקלית שלו תבטא את החדשנות של הייצור במפעל. על עבודת התכנון היו אחראים שני אדריכלים מרכזיים בתנועה המודרנית באדריכלות: ולטר גרופיוס ואדולף מאייר, ממקימי בית הספר של הבאוהאוס וגרופיוס מנהלה הראשון.

במקור תכנן את המפעל האדריכל אדוארד ורנר, אבל הבעלים חשו שהוא אינו מספק תכנון מודרני מספיק והחליפו אותו בגרופיוס ומאייר. שני האחרונים בחרו לשמור על התוכנית הבסיסית של ורנר וביצעו שינויים שבאו לידי ביטוי בעיקר בטיפול בחזיתות.

שני האדריכלים עבדו בצעירותם כמתמחים עם האדריכל פיטר ברנס (Behrens), והם שאבו השראה ממפעל הטורבינות של קונצרן AEG שברנס תכנן. בשני הפרויקטים נעשה שימוש נרחב בזכוכית בחזיתות ובבטון מזוין כדי לשחרר את פינות המבנה מהצורך לשאת את העומסים. שחרור זה הודגש בחלונות המבנה, שמגיעים עד קצה החזית ללא עמוד שהוצב בפינה כמקובל.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

גרופיוס ומאייר תכננו במפעל מבנים שצורתם מרובעת. הכניסה למבנה הראשי מורמת מהקרקע בעזרת מדרגות בנויות שמזכירות כניסה למקדש, ובראשה קבוע שעון עגול. כך הפכה הכניסה למרחב החוגג את המודרניות המגולמת בייצור התעשייתי. תפיסת התכנון של גרופיוס ומאייר הדגישה את ההיבט החברתי בעיצוב האדריכלי. לטענתם, שיפור תנאי העבודה על ידי הקפדה על חדירת אור יום ואוויר צח למפעל ישפר את ההיגיינה ויוביל לשביעות רצון רבה יותר מצד העובדים, מה שיתבטא בהגדלת הייצור.

במהלך הבנייה היו גרופיוס ומאייר נתונים ללחץ גדול כדי לעמוד בקצב העבודה באופן שיאפשר לסיים את הבנייה, שהחלה ב-1911, עוד באותה שנה. תכנון המפעל והביצוע התקיימו בחלקים גם מסיבות כלכליות וגם בגלל פרוץ מלחמת העולם הראשונה.

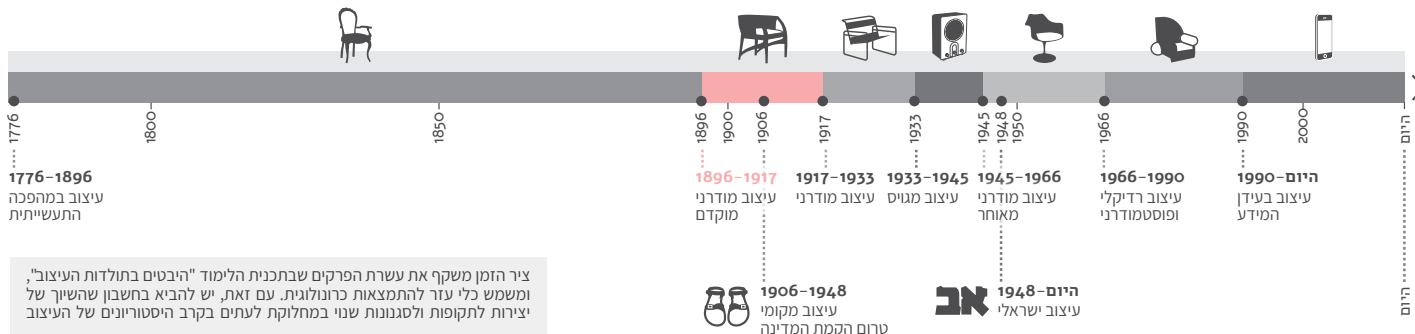
אף שנבנה בחלקים נראה המפעל כמערכת אחת בעלת שפה אדריכלית אחידה. הישג זה של האדריכלים התאפשר בזכות השימוש בכמה אלמנטים משותפים בכל הבניינים: 1. חלונות זכוכית עם מסגרות פלדה מהרצפה עד התקרה. 2. תכנון הפינות באופן המדגיש שאין להן תפקיד קונסטרוקטיבי. 3. שימוש בלבנים בחזיתות. בבסיס המבנה יש 40 ס"מ של לבנים שחורות, ומעליהן לבנים צהובות. בחירה זו מעניקה תחושה של ריחוף וקלילות.

- <https://www.archdaily.com/612249/ad-classics-fagus-factory-walter-gropius-adolf-meyer>
- <https://whc.unesco.org/en/list/1368>
- <http://architectuul.com/architecture/fagus-factory>
- <https://www.erih.net/i-want-to-go-there/site/show/Sites/fagus-factory-world-heritage-site/>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
מאוורר שולחני של AEG
AEG Table Ventilator

Peter Behrens, AEG fan type Nuvo 2, Germany, 1910 -1930s, metal. Collection and photo: Only/Once store
<http://onlyonceshop.com/store/aeg-fan-type-nuvo-2>

שם היצירה: מאוורר שולחני של א.א.ג. AEG Table Ventilator	פרטים
שנים: 1910-1930	
טכנולוגיית ייצור: יציקת ברזל צבועה ורוטור מנחושת	
מעצב: פיטר ברנס Peter Behrens	
סגנון: אסתטיקת המכונה ותחילת העיצוב התאגידי	

עבודתו של פיטר ברנס לחברת א.א.ג. נחשבת בעיני היסטוריונים של העיצוב כאחד התוצרים הראשונים והבולטים של עיצוב תאגידי. היסטוריונים אחרים רואים בעבודתו לחברה דוגמאות מובהקות של אסתטיקת המכונה - עיצוב שמציב במרכז את הפונקציונליות, הן של תהליך הייצור והן של השימוש במוצר הקצה.

ברנס החל את דרכו המקצועית כצייר ואז למד אדריכלות. בתחילת דרכו הוא הושפע מתנועת הארטס אנד קראפטס (Arts and Crafts) ולאחר מכן יצר במשך תקופה בסגנון היוגנדשטיל (Jugendstil) - הביטוי הגרמני של האר נובו. בהמשך הוא אימץ את אסתטיקת המכונה, ובעבודות העיצוב שלו לתאגידי AEG ניכרים מחשבה מקדימה על התנהגות המשתמש ואמצעים אסתטיים שנועדו למשוך את הצרכן הפוטנציאלי לרכוש את המוצר.

מבחינתו של ברנס, השימושיות של המאוורר הייתה השיקול החשוב ביותר במסגרת תהליך העיצוב. השיקול השני בחשיבותו היה הפחתת עלות הייצור באופן שיאפשר למכור את המוצר במחיר נוח לצרכן וכך לעודד מכירות.

תיאור היצירה

כמי שדגל באסתטיקת המכונה, ברנס לא ניסה ליצור מאוורר שנראה כאילו נוצר בעבודת יד. העיצוב נועד להדגיש את הייצור הסדרתי של המוצר. בהתאם, חלקו התחתון של המאוורר היה פלטת ברזל נטולת קישוטים. גם מערכת ההגנה על הלהבים התבססה על צורות גיאומטריות פשוטות – עיגול וסדרה של קשתות – ותרומתה האסתטית הייתה בפשטותה ובתלת-המימד שיצרה. כדי להדגיש את תעשייתיות הייצור ואת חוזק המוצר, ברנס הבליט פרטי חיבור כברגים ומחברים.

בזכות איכות העיצוב של המאוורר הוא נעשה במהירות סמל סטטוס המזוהה עם מעמד הביניים העירוני בגרמניה של תחילת המאה ה-20. הבחירה להציב את המאוורר בבית העידה על טעם טוב ועל תפיסה תרבותית מודרנית ומתקדמת.

- https://www.moma.org/collection/works/1603?artist_id=438&locale=en&page=1&sov_referrer=artist
- http://web.mit.edu/soa/www/downloads/1980-89/MAeu_Opp21_1980_80.pdf
- <https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/architecture-20c/a/peter-behrens-turbine-factory>

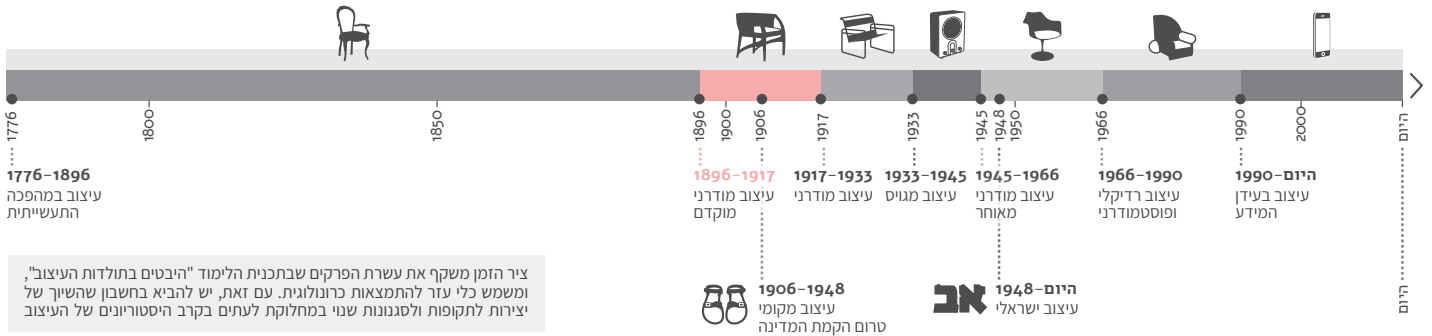
הצעות להרחבת הקריאה

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Peter Behrens, AEG electric water kettle, Germany, 1909. Metal. Private collection. CC BY-SA 3.0

היצירה:
קומקום חשמלי
Tea kettle

שם היצירה: קומקום חשמלי Tea kettle

שנה: 1909

טכנולוגיות ייצור: יציקת ניקל ונחושת עם ידית אחיזה מעץ בעטיפת ראטן

מעצב: פיטר ברנס Peter Behrens

סגנון המכונה: Machine Aesthetics

פרטים

הקומקום החשמלי הראשון הופיע בשנות ה-90 של המאה ה-19, אך הקרבה המסוכנת בין מים לחשמל והיעדר מערכת יעילה של חלוקת חשמל עיכבו את הפצתו באופן נרחב. למרות הקשיים הטכניים ואף שגם בעשור הראשון של המאה ה-20 חימום המים בקומקום החשמלי היה איטי יותר מאשר החימום על גז או בעזרת עצים, בחברת AEG בחרו להתמודד עם האתגר.

מעצב החברה, פיטר ברנס, שנחשב לאחד מראשוני המעצבים התעשייתיים והעיצוב התאגידי, לקח על עצמו את המשימה ויצר קומקום שזכה להצלחה בזכות העיצוב המודרני שעלה בקנה אחד עם תהליך הייצור הסדרתי המתועש, והשימוש בו בבית התאים מצד אחד למטבח בזכות נוחות התפעול ומצד שני לאירוח, בזכות האסתטיות.

ברנס עיצב את הקומקום בהתאם לתפיסה האסתטית של עידן הייצור ההמוני – תפיסה שנמנעת מעיטורים חיצוניים שייצורם מעלה את מחיר המוצר הסופי, מתבססת על קווים נקיים ומדגישה את החומריות ללא פגיעה בנוחות השימוש.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

עיצוב הקומקום התמקד בפתרון של בעיות טכניות כיתרון אסתטי ולא כמגבלה שיש להסתיר. לדוגמה, המחברים בין הידית לגוף הקומקום זכו לעיצוב מעוגל שמוסיף עושר צורני, במקביל לחיזוק מבני שמתמודד עם נקודה שיש בה פוטנציאל לכשל בגלל המעבר בין שני חומרים. גוף הקומקום המעוגל מציג לראווה את הקימוטים הקטנים שנוצרים בעבודה מסורתית עם נחושת. עטיפת הראטן מחזקת את הידית והופכת את המגע איתה למזמין. כל אלו, לצד השימוש בגיאומטריה זורמת בעלת קווים נקיים, מעניקים לקומקום את המראה הייחודי והמושך שלו מצד אחד ומאפשרים לייצרו בייצור המוני מצד שני. בנוסף לכך, הגיוון הצורני (מעוגל, מתומן ומעוגל), הגיוון החומרי (ניקל, פליז ונחושת) ועיבוד פני השטח (מקווקו, מנוקד וחלק) יצרו מגוון של קומקומים, שמתוכם הציעה החברה כ-30 דגמים.

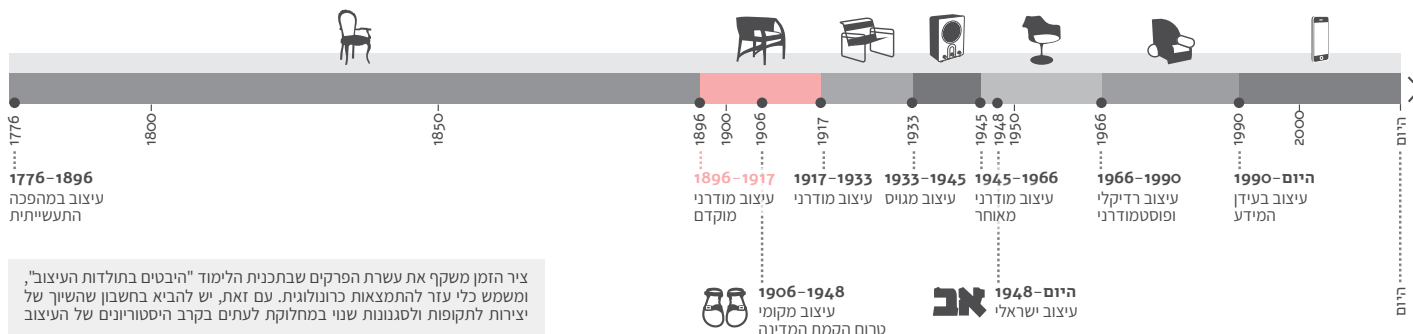
• <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/484577>

• <https://www.moma.org/collection/works/2190>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Adolf Loos, Steiner House, back façade, Vienna, 1910. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0

היצירה:

בית שטיינר וינה, אוסטריה

Steiner House (back), Vienna

שם היצירה: בית שטיינר וינה, אוסטריה Steiner House (back), Vienna	פרטים
שנה: 1910	
חומרים: משטחי מתכת, זכוכית, בטון, מלט ופלדה	
אדריכל: אדולף לוס Adolf Loos	
סגנון: מודרניזם מוקדם	

את בית שטיינר תכנן האדריכל הווינאי אדולף לוס בשביל הציירת לילי שטיינר ובעלה הוגו. הבית ממוקם בפרבר בווינה שבו תקנות התכנון נשמרו בקפדנות והשפיעו ישירות על עיצוב הבית. לוס מזוהה בהיסטוריה של האדריכלות המודרנית עם הקביעה המפורסמת "קישוט הוא פשע". לטעמו, העיסוק בעיטור ובקישוט פוגע במהות המרכזית של המודרניות – התפתחות חברתית ותרבותית. העיסוק בקישוט, המזוהה עם תנועת היוגנסטיל שלוש יצא כנגדה, הוא בזבוז של זמן וכסף ואינו תורם לחברה ככלל.

לוס יצר בבית שטיינר מבנה שעיצובו נובע מצרכים פונקציונליים ומאילווצים ביורוקרטיים. על פי התקנות היה אפשר לבנות לכיוון חזית הרחוב בניין בן קומה אחת ועליית גג, אבל צורכי הזוג דרשו בניין בן שלוש קומות שאחת מהן היא האַטְלֵיה, הסטודיו של הציירת. לוס פתר בעיה זו על ידי שימוש בגג מתכת המתעגל מעל הבניין, הופך לעליית הגג בחזית לכיוון הרחוב ומכסה את שלוש הקומות שבעורף המבנה, ללא צרימה בגלל הבדלי הגובה.

החזית הראשית חושפת חלון גג גדול שמכניס אור רב לאַטְלֵיה ולבית.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

מבחינת לוס, החזית החיצונית הייתה הצד הציבורי של הבית, ולכן הוא השתמש בחזיתות בשפה רשמית יחסית, נקיית קווים עם משטחי קיר מטויחים בטיח חלק. הפנים נתפס בעיני לוס כחלק הפרטי של הבית ונועד לשקף את טעמם של בעליו. לוס השתמש בתוכנית מפלסית שנקראה ראומפלאן (Raumplan), אשר עם השנים נעשתה מזוהה איתו ושימשה אותו בבניינים רבים שתכנן.

השימוש בתוכנית המפלסית אפשר לארגן את הבית ואת התנועה בו על ידי שינוי גובה הרצפה בהתאם לצרכים ולשימושים של כל חדר. באופן זה הפך החלל לעשיר ללא צורך בעיטורים ובקישוטים, שבעיני לוס היו סרי טעם וציפוי גס שמנע מהצופה ליהנות מאיכות העיצוב והאדריכלות. שיטת התוכנית המפלסית אפשרה לדיירי הבית לארגנו לפי טעמם וצרכיהם, בלי להתחרות באיכות התכנון או להאפיל עליה.

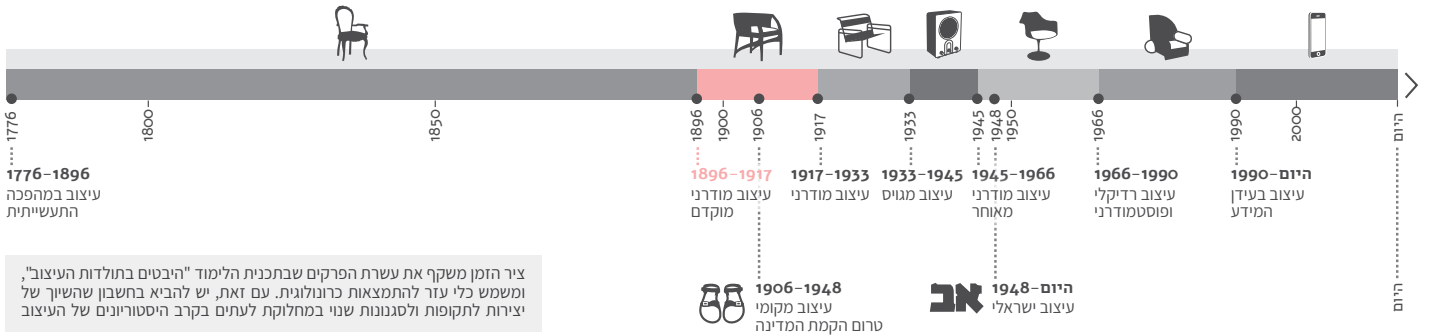
בית שטיינר הפך לדוגמה והשפיע רבות על האדריכלות המודרנית; והיה לו תפקיד משמעותי בקביעת המוניטין של לוס כאדריכל מודרני מחוץ לקהילה בווינה.

- <http://www.galinsky.com/buildings/steiner/index.htm>
- <https://en.wikiarquitectura.com/building/steiner-house/>
- <https://www.britannica.com/biography/Adolf-Loos#ref247144>
- <http://www.idesign.wiki/steiner-house-1910/>

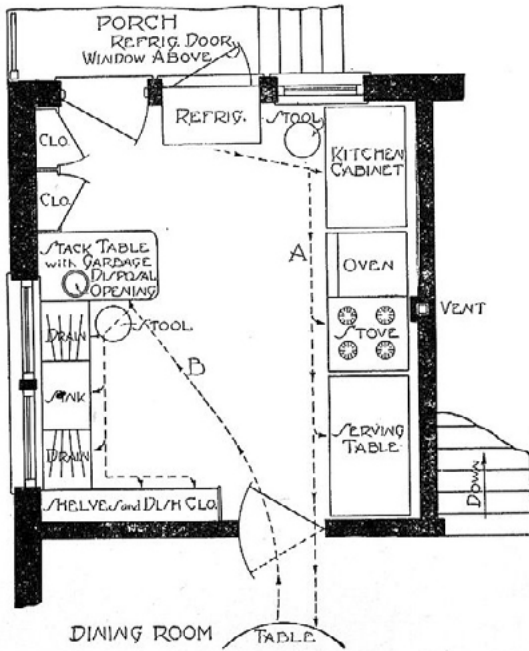
שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
סכמת עיצוב מטבח מתוך "כלכלת הבית החדשה"
Kitchen diagram from "The New House Keeping"

Efficient kitchen plan, from: Christine Frederick, Household engineering, scientific management in the home, Chicago 1914, p. 22. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-4.0

שם היצירה: סכמת עיצוב מטבח מתוך "כלכלת הבית החדשה" Kitchen diagram from "The New House keeping"

שנה: 1914

חומרים: דפוס על נייר

מומחית בכלכלת בית: כריסטין פרדריק Christine Frederick

סגנון: מודרניזם מוקדם

פרטים

סכמת עיצוב המטבח שיצרה כריסטין פרדריק בתחילת המאה ה-20 הייתה חלק ממהלך רחב היקף של חדירת עקרונות של יעילות תעשייתית "ומדעית" למרחב הביתי. עקרונות אלו נקראו טיילוריזם [על שם החוקר פרדריק וינסלו טיילור (Winslow Taylor) שחקר את סביבת העבודה] ופותחו במטרה לייעל את הייצור התעשייתי.

פרדריק החלה את דרכה כעורכת בעיתון נשים וכתבה טור ששמו "כיצד לשטוף כלים ביעילות". היא טענה שעל ידי ייעול עבודות הבית יעלה מעמדה של עקרת הבית, והיא לא תיתפס כמשרתת אלא כיצרנית של צרכי הבית. בהתאם לכך, עבודות הבית נתפסו כחלק מ"מדעי הבית".

עבודתה רחבת היקף והשפעה של פרדריק יצרה סטנדרטיזציה של המטבח הביתי. ניתן לראות ביטוי לכך בהקפדה על גובה אחיד של דלפקי העבודה. פרדריק פיתחה את תורתה על סמך ניסיונה כעקרת בית ומתוך רצון לאפשר לעצמה זמן פנוי בנוסף לתפעול הבית, והיא נחשבת כמי שתרמה לרווחת עקרת הבית האמריקאית בתחילת המאה ה-20.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

סכמת המטבח שיצרה פרדריק התבססה על ריבוע בגודל של כ-10 מ"ר, הגודל האידיאלי לטענתה למטבח סטנדרטי בבית משפחה. תכנון הסכמה נבע מתכנון התנועה במטבח של עקרת הבית והתחלק לשני שלבים: השלב הראשון הוא הכנת האוכל, והשלב השני – פינוי האוכל וניקוי המטבח. המטרה הייתה לייעל את התנועה בכל שלב וכך לחסוך בזמן ובאנרגיה. על פי פרדריק, כל סדרה של פעילויות במטבח מצריכה סידור מתאים של המשטחים וארגון של הציוד באופן שייצור מהלך רצוף, מסודר ויעיל. במסגרת הסכמה תוכננה הצבת ריהוט המטבח, כמו תנור הבישול וארונות האחסון, באופן התואם את ההתנהלות היעילה. הסכמה משרטטת את המעבר בין הפריטים השונים במטבח ואת מהלך התנועה של עקרת הבית.

פרדריק התחילה בכך שהראתה, באמצעות השימוש בדיאגרמות, את הדרך היעילה ביותר לסדר את ציוד המטבח. היא נפטרה מהמזווה הוויקטוריאני הישן והחליפה אותו באזורי אחסון שמוקמו ליד אזורי הכנת המזון. בכל הנוגע למכשירים ולכלי בית, עליהם להיות חסכניים באנרגיה, בצעדים, בעבודה ובזמן. על פי עקרונות אלה יש לבחור אילו מכשירים לקנות ועל אילו לוותר.

הסכמה הופיעה בספר "עקרת הבית החדשה: ייעול מדעי בבית" שכתבה פרדריק ונועד להיות ספר לימוד לעקרת הבית המודרנית. העקרונות של פרדריק זכו לתפוצה רחבה, ואדריכלי תנועת המודרניזם אימצו אותם, פיתחו ושכללו אותם בפרויקטים לדיור כמו "מטבח פרנקפורט".

• https://www.researchgate.net/figure/Christine-Frederick-The-New-Housekeeping-Efficiency-Studies-in-Home-Management-Garden_fig4_277581292

• <https://archive.org/details/newhousekeeping00fredrich/page/n8>

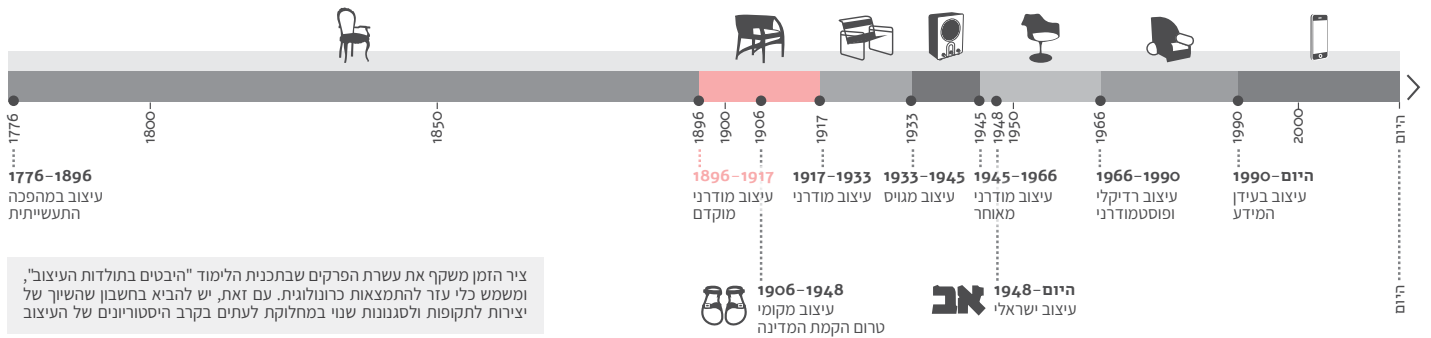
• <https://www.core77.com/posts/19779/a-brief-history-of-kitchen-design-part-4-christine-fredericks-new-housekeeping-and-margarete-schutte-lihotzkys-frankfurt-kitchen-19779>

• <https://www.ediblelongisland.com/2014/03/17/christine-frederick-kitchen-innovator-efficiency/>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Margarete Schütte-Lihotzky, Frankfurt kitchen, 1926. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-3.0

היצירה:

מטבח פרנקפורט Frankfurt kitchen

שם היצירה: מטבח פרנקפורט Frankfurt kitchen

שנה: 1926

חומרים: עץ, מתכת, אלומיניום

אדריכלית: מרגרטה שיטה-ליהוצקי Margarete Schütte-Lihotzky

סגנון: מודרניזם מוקדם

מטבח פרנקפורט שעיצבה מרגרטה שיטה-ליהוצקי הפך עם השנים לאב-טיפוס של המטבח המודרני העכשווי. הוא תוכנן בהזמנת אדריכל העיר ארנסט מאי ב-1926, כחלק מפרויקט לדיור בר השגה שהוא ניהל בעיר פרנקפורט. הפרויקט כונה "פרויקט פרנקפורט", והוא כלל מתחם מגורים בשכונת רומרשטד בעיר שנדרשה לו יצירת סטנדרטיזציה של ריהוט לאלף הדירות הקטנות שתוכננו בו. רעיון הסטנדרטיזציה של מרכיבי הפנים נבע מהרצון לשיפור חברתי כולל בעזרת ייצור המוני וחיסכון בעלות הבנייה הנגזר ממנו, וכן כפתרון למצוקת הדיור בעיר לאחר מלחמת העולם הראשונה.

מטבח פרנקפורט היה כנראה המהפכה הגדולה ביותר בדיור חברתי במאה ה-20. עד אז כללו הדירות שני חדרים עיקריים: האחד שימש לבישול, כחדר אמבטיה ואפילו כחדר שינה, והשני שימש בעיקר כאזור מגורים. הדגם של שוטה-ליהוצקי, ששאבה את השראתה מפתרונות העיצוב של מטבחי קרונות הרכבת, הפריד את המטבח מאזור המגורים בדלת הזזה שיצרה הבחנה ברורה בין אזור העבודה לאזור המנוחה. תכנון המטבח התבסס על עקרונות הטיילוריות, שעסקו ביעילות יצרנית בכל תחומי החיים. בהתאם לכך הדגיש תכנון המטבח היגינה, יעילות, וניצול מרבי של זמן, מרחב ואנרגיה.

פרטים

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

מטבח פרנקפורט תוכנן כמו מעבדה. לאורך תהליך התכנון ניהלה שוטה-ליהוצקי מחקרים מפורטים בנושא זמן וראיינה עקרונות בית וקבוצות נשים. כל מטבח צויד בכיסא מסתובב, תנור גז, אחסון מובנה, קרש גיהוץ מקופל, אור תקרה מתכוונן ומגירת אשפה נשלפת. תיבות אחסון מאלומיניום ועליהן תוויות סיפקו ארגון וסדר לאחסון מוצרים בסיסיים כמו סוכר ואורז. תחילה תוכננו תיבות אלה כחלק מהארונות התחתונים במטבח, אך בעקבות ההבנה שכך הן נמצאות בהישג ידם של ילדים שונה התכנון, והן הועברו לגובה דלפק העבודה. גם בחירת החומרים ששימשו לאחסון נבעה מהתאמה לפונקציונליות: כלי הקמח יוצרו מעץ אלון כדי למנוע חדירת תולעים, ומשטחי החיתוך יוצרו מעץ אשור כדי למנוע כתמים.

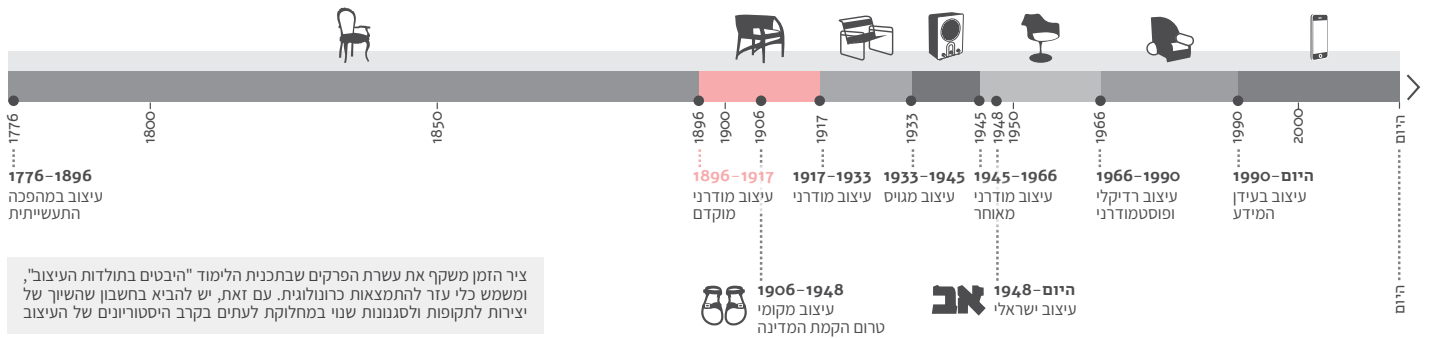
המידות החדשות שהכניס מטבח פרנקפורט למרחב הדירתי דרשו התאמה של ריהוט ולא אפשרו שימוש בריהוט קיים. משום כך תכננה שיטה-ליהוצקי את כל פרטי הריהוט והאחסון של המטבח, תוך הקפדה על ריהוט שניתן לייצר בייצור תעשייתי. החיסכון בעלויות ההקמה והריהוט הביא לכך שעד 1930 כל הדירות החדשות בפרנקפורט (יותר מעשרת אלפים יחידות) כללו את המטבח הנושא את שם העיר. בנוסף הפך דגם מטבח זה לאב-טיפוס לתכנון של מטבח הדיור הציבורי ברחבי העולם המערבי, ובכלל זה בישראל בשנים הראשונות שלאחר הקמת המדינה.

- <http://collections.vam.ac.uk/item/O121079/frankfurt-kitchen-kitchen-schutte-lihotzky-margarete/>
- https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2010/counter_space/the_frankfurt_kitchen/
- https://www.mak.at/en/the_frankfurt_kitchen_1
- <http://www.hiddenarchitecture.net/2017/11/frankfurt-kitchen.html>

שם הכותב: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
**בית רוֹבִי,
 שיקגו,
 אילינוי**
**Robie
 House,
 Chicago,
 Illinois**

Frank Lloyd Wright, Robie House, Chicago, Illinois, 1908. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-4.0

שם היצירה: בית רוֹבִי, שיקגו, אילינוי Robie House, Chicago, Illinois	פרטים
שנה: 1908	
חומרים: לבנים. בטון מזוין. אבן, זכוכית. עץ. ויטראז'	
אדריכל ומעצב: פרנק לויד רייט Frank Lloyd Wright	
סגנון: מודרניזם מוקדם - סגנון הערבות האמריקאי	

פרנק לויד רייט, מחלוצי המודרניזם האדריכלי, תכנן את בית רוֹבִי כמופת של תפיסתו האדריכלית שרואה בבניין אלמנט מודרני שצומח מתוך המקום, תוך הדגשת הקווים האופקיים והאנכיים. בית רוֹבִי הוא הבניין המוכר ביותר מתוך סדרת בתי הערבה שתכנן רייט בפרברי שיקגו. הסגנון האדריכלי המזוהה עם בתי הערבה מאופיין בקוויות האופקית שנוצרה כדי לא "לדקור" את הרקיע של מישורי המערב התיכון האמריקאי, אלא להשתלב בו, ובשימוש בחומרים טבעיים כדי ליצור בניין שצומח מתוך סביבתו.

הבית עוצב עם גגות זיזים המדגישים את האופקיות. היכן שהדבר התאפשר תוכננו הקירות עם פתחים גדולים שאפשרו לאור טבעי לחדור לבניין ועוטרו במסגרות ויטראז' צבעוניות. בניגוד למודרניזם האירופאי המוקדם, המזוהה עם הטיח הלבן והאפור של הבטון, המודרניזם האמריקאי של רייט מזוהה עם צבעי אדמה חמים ולבנים אדומות.

הבית תוכנן עם חלל זורם המתבסס על התוכנית החופשית, והוא שומר על קשר הדוק בין הפנים לחוץ, קשר שמודגש באמצעות גגות הזיזים. החלוקה לחללים הפנימיים נעשתה בעיקר באמצעות מערכות ריהוט ולא על ידי קירות כדי

תאור ופרטים על היוצר והיצירה

לאפשר לדיירים חופש בארגון הבית. כלומר, חלוקת החלל התבססה על ארונות, מחיצות ניידות וכן הלאה, שהסתירו חלקים מהבית מכיוונים מסוימים וכך אפשרו אינטימיות בתוכו, אך גם היה אפשר להזיזם ולשנות את חלוקת החדרים. הכניסה לבית היא דרך מבואה נמוכה שאחריה נפתח החלל לאזור האירוח ולפינת האוכל רחבי הידיים (כ-60 מ"ר) המחברים יחד ויוצרים תחושת מרחב. בלב החלק הזה נמצאת אח המשמשת להפרדה, אך היא גם מאפשרת למבט להמשיך לאורך החדר. חדר אורחים, המטבח ומגורי המשרתים ממוקמים מצפון לאזור האירוח וחדר האוכל. חדר השינה ממוקמים בקומה השלישית, וקומת הקרקע כוללת את החניה המקורה, חדר משחקים, חדר הבייליארד וחדרים נלווים אחרים.

כדי לשמור על פרטיות הלקוחות שביקשו לראות אבל לא להראות, הבית מתנתק מהרחוב בסדרה של משטחים אנכיים.

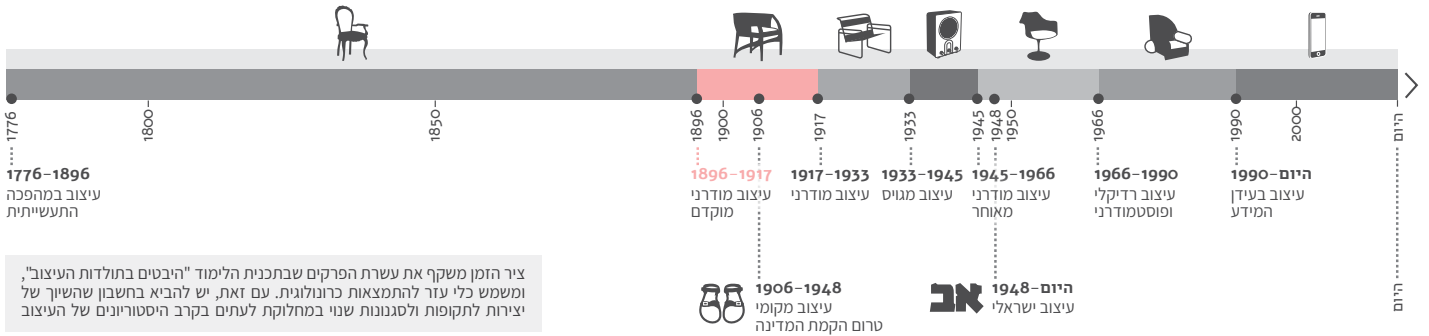
בית זה היה סמל לאדריכלות המודרנית האמריקאית של טרום מלחמת העולם השנייה, אך פרדריק רובי עצמו ובני משפחתו כמעט לא התגוררו בו. בגלל קשיים כלכליים ומות אביו הוא מכר את הבית לאחר 14 חודשי מגורים. זו הסיבה לכך שתוכניות הריהוט של רייט למבנה לא יצאו לפועל במלואן.

- <https://www.haaretz.co.il/gallery/architecture/1.4161258>
- <https://franklloydwright.org/site/robie-house/>
- <https://www.britannica.com/topic/Robie-House>
- <http://www.steinerag.com/flw/Books/RobieHouse.htm>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב.

היצירה:
מודל טי
Model T

Henri Ford, Model T Runabout, 1915. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.5

שם היצירה: מודל טי Model T	פרטים
שנה: 1927-1908	
טכנולוגיות ייצור: רכב עם שלדת מתכת, מושבים מרופדים בבד וצמיגי גומי	
מעצב: הנרי פורד Henri Ford	
סגנון: תעשייתי	

מודל טי נחשב לדגם מכונית פורץ דרך בתולדות עולם הרכב מפני שהיה הדגם הראשון שיוצר בייצור תעשייתי בפס הרכבה ונמכר לציבור במחיר שווה לכל נפש (באופן יחסי). הוגה הרעיון של מודל טי הוא הנרי פורד, יצרן כלי רכב שחזונו לרכב למעמד הביניים הפך אותו לסמל הקפיטליזם האמריקאי. תפיסתו של פורד התבססה על מהלך רחב היקף של שיפור ויעול תהליך הייצור התעשייתי, תוך התבססות על קווי ייצור סדרתיים. תהליך הייצור כלל הקפדה על איכות החומרים והתבססות על מערך ייצור בשיטת הסרט הנע, שיטה שבה כל פועל בקו הייצור עסק בשלב אחד של הייצור, וכך נמנעו תקלות וגדלה היעילות. העיצוב היה נקי ונטול עיטורים, וחסך שלבי עבודה שהיו מעלים את מחיר הרכב. יעול תהליך הייצור של פורד הביא לטביעת המושג פורדיזם, המזוהה עם המהפכה התעשייתית השנייה. מודל טי מזוהה בעיקר בזכות האף המאורך עם גריל מרובע שמשני צדדיו פנסים מעוגלים. הקווים המעוגלים הופיעו גם בשלדה עצמה, כולל בכנפיים שמעל לגלגלים.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

מודל טי הוצע במספר דגמים, כולל דגם של שני מושבים, חמישה מושבים ושבעה מושבים. כל הדגמים הותקנו על מרכב אחיד של ארבעה גלגלים. במקור יוצרה המכונית במבחר צבעים, אבל מ-1913 עד 1925, תחילת הייצור ההמוני, אפשר היה להשיגה רק בצבע אחד: שחור.

המנוע של מודל טי היה פשוט ויעיל, והתבסס על מערכת הנעה של ארבעה צילינדרים. ההספק שלו היה 20 כ"ס, והוא הביא את המכונית למהירות גבוהה יחסית באותן שנים: כ-75 קמ"ש. במרבית הדגמים המנוע הופעל על ידי כננת יד אשר הפעילה מכלול המחובר לגלגל תנופה, אך לאחר 1920 יוצרו דגמים המצוידים בסטרטר המונע בסוללות.

מודל טי נחשב להגשמת החלום של פורד – רכב לכל פועל. כלומר, כלי רכב שכל אדם עם משכורת הוגנת יכול לרכוש וליהנות ממנו עם משפחתו. המכונית יוצרה ביותר מ-15 מיליון יחידות ונחשבה נוחה לתפעול. לזכותו של פורד ייאמר שגם פועלי המפעל שייצרו את הרכב יכלו לרכוש אותו תמורת ארבע משכורות.

- <https://www.britannica.com/technology/Model-T>
- <https://www.history.com/topics/inventions/model-t>
- <https://auto.howstuffworks.com/1908-1927-ford-model-t.htm>
- <https://www.calcalist.co.il/markets/articles/0,7340,L-3746621,00.html>

שם הכותבת: שני שילה

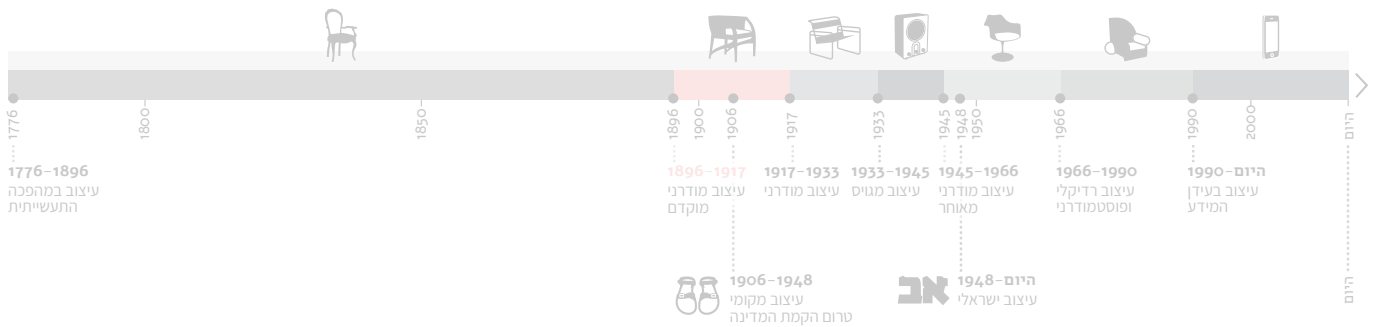
תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

יצירות במקצוע מוביל אמנות שימושית חלק ג': היבטים בתולדות העיצוב

240 ש"ש | (כיתות י"א-י"ב)

חלק ג.3. העיצוב המודרני המוקדם

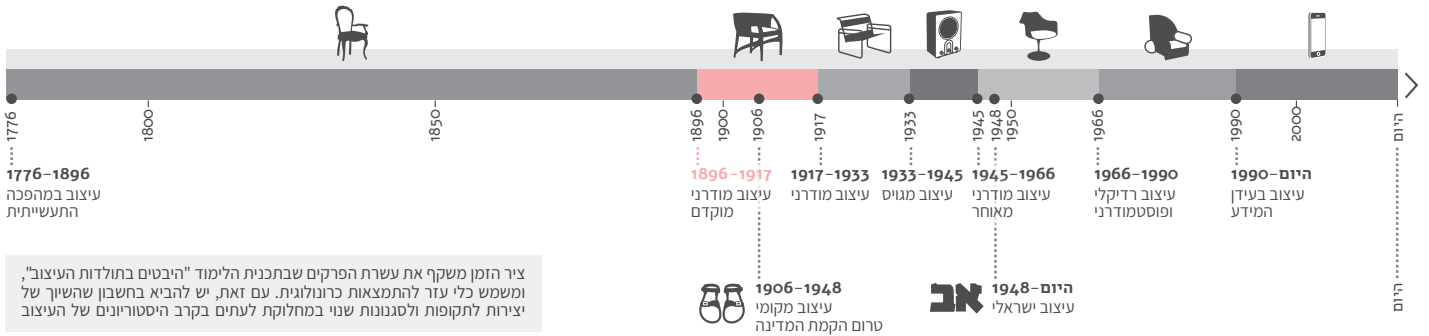
יצירות להרחבת הדיון בכיתה
לא יופיעו בבחינות הבגרות

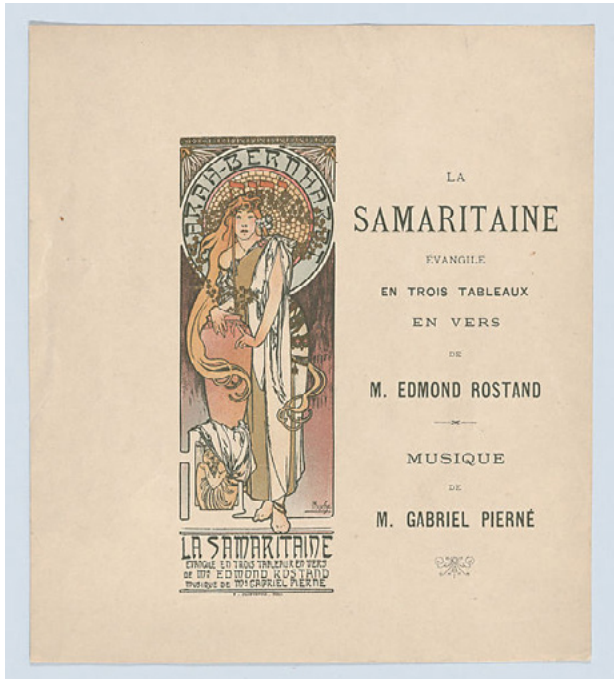
המינהל לתקשוב טכנולוגיה ומערכות מידע
משרד החינוך

© כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
כרזה להצגה "השומרונית" (בכיכובה של שרה ברנאר)
La Samaritaine (starring Sarah Bernhardt) poster

Alfons Maria Mucha, La Samaritaine poster (starring Sarah Bernhardt), 1897. Lithograph, 20.2 x 18 cm. The Metropolitan Museum of Art, New York, Gift of Leonard A. Lauder, 1999. Photo: CC0 1.0

שם היצירה: כרזה להצגה "השומרונית" (בכיכובה של שרה ברנאר) La Samaritaine (starring Sarah Bernhardt) poster	פרטים
שנה: 1897	
טכנולוגיות ייצור: ליתוגרפיה בצבע	
מעצב: אלפונס מוכה Alfons Maria Mucha	
סגנון: אר נובו	

אלפונס מוכה היה אמן צ'כי. סגנונו הייחודי של מוכה נעשה פופולרי מאוד באירופה של סוף המאה ה-19 ונודע תחילה כ"סגנון מוכה", ולאחר מכן התפתח לסגנון האר נובו. סגנון זה התאפיין בעיטוריות רבה, במעברים משטחי צבע רחבים ושטוחים לתיאורים נפחיים ונטורליסטיים, בקווי מתאר עבים, בדמויות נשים עטויות בדים מתנפנפים ובדימויים של צמחים ופרחים. מאפיין נוסף של סגנון זה היה הערבוב בין הדמות לרקע, ובעיקר בין דמות נשית לבין הטבע.

מוכה נולד במוראביה (כיום צ'כיה), וכשהיה בן 27 עבר לפריז ועסק שם בעבודות איור ועיצוב מזדמנות. בסוף 1894 נזקק תיאטרון הרנסנס בפריז בדחיפות לכרזת פרסומת להצגה "גיזמונדה" בהשתתפות כוכבת התקופה שרה ברנאר, וכך קיבל מוכה במקרה עבודה כמאייר. הכרזה משכה מיד את תשומת לב הקהל, וברנאר והתיאטרון אהבו אותה מאוד. מוכה המשיך לעצב כרזות לתיאטרון הרנסנס, ביניהן הכרזה להצגה "השומרונית", גם היא בכיכובה של ברנאר.

בכרזה נראית דמות נשית יחפה בעלת שיער שופע ומסתלסל הנשענת על כד ומוקפת במעין הילה שכוללת את המילה "יהוה" כתובה בעברית ואת שם השחקנית. מלבד הדמות הנשית המרכזית רואים בכרזה גם דמות קטנה של גבר

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

בפינה השמאלית-התחתונה, וכן את פרטי ההצגה כתובים בכתב יד שעוצב במיוחד לכרזה. מבחינה סגנונית הדמות בנויה ממשטחי צבע שטוחים יחסית שתחומים בקו מתאר שחור עבה. פינות הכרזה ובגדיה של הדמות מעוטרים באופן המזכיר עיטורים אשוריים. שאר מאפייני הכרזה (משטחי הצבע וקווי המתאר) מושפעים ישירות מהדפסים יפניים שהחלו להגיע לאירופה באותה תקופה. מלבד ההשפעה הסגנונית, מאפיין נוסף שתרם רבות להצלחתו של מוכה היה הופעת הכרזה כמדיום אמנותי-פרסומי, שנעשה באותן שנים אמצעי מרכזי של המפרסמים להגיע לקהל גדול בעקבות התפתחות בטכנולוגיית הליתוגרפיה.

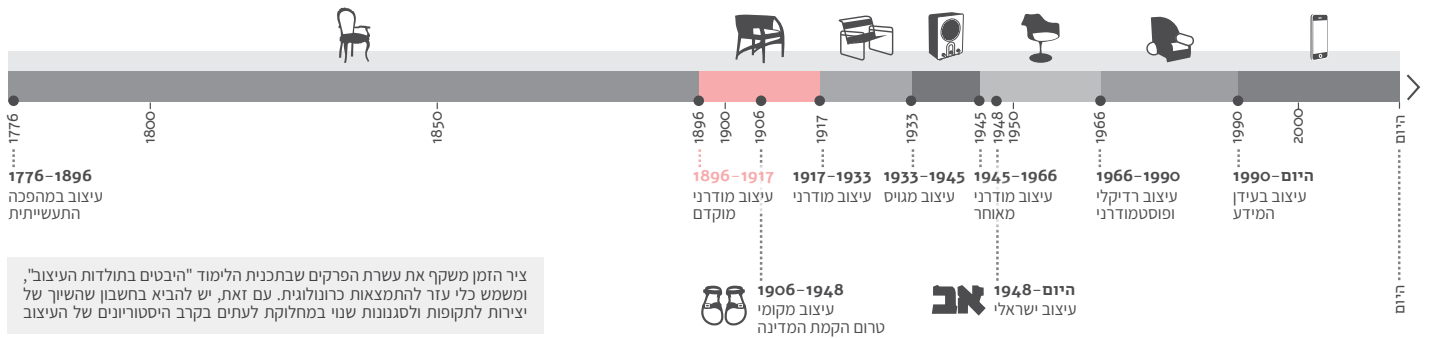
סגנונו של מוכה תרם תרומה מכרעת להתפתחות הראשונית של זרם האר נובו, השפיע על אמנים רבים באותה תקופה ואף על אמנים מאוחרים יותר, כמו האמנים הפסיכדליים מייקל אינגליש ונייג'ל ויימאות, שגילו את מוכה במסגרת ההתעניינות המחודשת באר נובו שאפיינה את שנות ה-60 של המאה ה-20.

- פרטים על היצירה, על מוכה ועל ברנאר: <http://www.1worlddecor.com/french-poster/1w-art-130-lasamaritaine-mucha-1897.htm>
- אתר רשמי של ארגון מורשת מוכה, עם מידע ותמונות של יצירות: <http://www.muchafoundation.org/>

שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 11.3.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Margaret Macdonald Mackintosh and Charles Rennie Mackintosh, House for an Art Lover, Main Hall, 1906. Photo: Wikipedia, CC BY-SA 3.0

Margaret Macdonald Mackintosh and Charles Rennie Mackintosh, House for an Art Lover, The music room.

היצירה:
בית לאוהבי אמנות
House for an Art Lover

שם היצירה: בית לאוהבי אמנות House for an Art Lover

שנה: 1900

חומרים: לבנים, אבן, עץ, זכוכית, מתכת, קרמיקה וטקסטיל

מעצבים: מרגרט מקדונלד מקינטוש (מעצבת ואמנית) וצ'רלס רני מקינטוש (אדריכל ומעצב) Margaret Macdonald Mackintosh and Charles Rennie Mackintosh

סגנון: אסכולת גלזגו

פרטים

בית לאוהבי אמנות הוא מבנה שתכננו ב-1900 בני הזוג מקינטוש, צ'רלס רני ואשתו מרגרט מקדונלד. הבית תוכנן במקור לתחרות עיצוב אדריכלי לבית כפרי לאוהבי אמנות שיזם המגזין הגרמני לעיצוב פנים "Zeitschrift für Innendekoration". ההצעה של בני הזוג נפסלה עקב רישום מאוחר ושרטוטים לא גמורים, אך זכתה לציין לשבח על "איכותו האישית המובהקת, צורתו החדשה והחדשנית והתצורה האחידה של פנים וחוש". ציון לשבח זה התפרסם במגזין ונתן פומבי להצעה של בני הזוג.

ב-1989 יזמה קבוצה של אדריכלים ובית הספר לאמנות של גלזגו, שמקינטוש היה מתכננו, את בנייתו בפועל של המבנה על סמך התוכניות שהוגשו לתחרות, והבנייה הושלמה ב-1996.

כמו כל היצירות של מקינטוש, הבית נועד להיקרא כמכלול של טעמים וסגנונות. החזית הלבנה והסימטרית מעוטרת בתבליטים זהובים, כשגג הרעפים השחור מדגיש את ההיבט הכפרי בעיצוב. פנים המבנה כולל אלמנטים בעיצוב

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

ויקטוריאני מסורתי לצד אלמנטים מודרניים במובהק כמו כיסאות גבוהי משענת המזוהים עם מקינטוש. הניגודים המשלימים בבית כוללים חדרים "גבריים" גיאומטריים שנעשה בהם שימוש רב בעץ כהה, מול חדרים "נשיים" אובליים, שכוללים קירות ורהיטים לבנים, עיטורי פרחים וקווים מתעגלים.

בני הזוג הגישו לתחרות תוכניות של המבנה הכללי, אך גם של החדרים ושל פרטי הריהוט והתאורה שבתוכם. פריטים אלו כוללים חלונות ויטראז' עם מוטיבים מעולם הצומח, כמקובל בסגנון האר נובו והארטס אנד קראפטס, כמו גם גופי תאורה קופסתיים שצפים מהתקרה על מערכת של כבלים ומשלבים עיטורים מזכוכית. הריהוט עוצב תוך הדגשת קווים אורכיים, כאשר בחדרים ה"נשיים" קווים אלה מעוגלים יחסית וכוללים גם את הקמין הראשי, ואילו בחדרים ה"גבריים" הקווים נוקשים יותר והזוויות חדות, כמו בכיסאות המוכרים של מקינטוש.

הבית נבנה בפועל כ-60 שנה לאחר מותם של בני הזוג מקינטוש. מי שבנה אותו הוא בית הספר לאמנות של גלזגו, שמקינטוש עיצב במקור ב-1897. בית ספר זה שימש גם כמקור ההשראה של ון דה ולדה כשתכנן את בית הספר לאמנויות של וימאר ב-1907, המבנה שעתידי להיחשב למבנה הבאוהאוס הראשון.

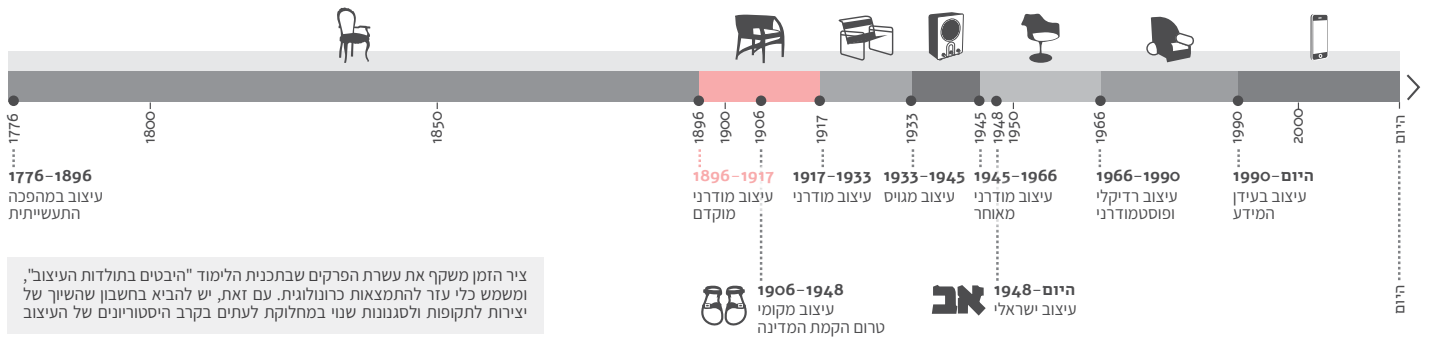
עבודות הבנייה החלו ב-1989. התכנון התבסס על הסקיצות וההגשות שנוצרו במסגרת התחרות. השרטוטים שיצרו בני הזוג מקינטוש לתחרות אמנם מפורטים, אבל לא נועדו להיות תוכניות טכניות לבנייה של מבנה בפועל. משימת הפירוש של התוכניות והפיכתן למציאות הייתה האתגר שעמד בפני צוות האדריכלים בראשות פרופ' אנדי מקמילן, אז ראש מגמת אדריכלות בבית הספר לאמנות של גלזגו. האדריכלים ביססו את עבודתם על בתים ורהיטים שמקינטוש יצר לאורך חייו המקצועיים. הבחירה לבנות את הבניין על סמך השרטוטים לתחרות דרשה התייחסות לתהליך העבודה של מקינטוש, שהיה ידוע בשינויים הרבים שיצר בתכנון תוך כדי ביצועו. עובדה זו מעלה את השאלה אם הבית אכן מבטא את האדריכלות של מקינטוש.

- <http://www.houseforanartlover.co.uk/about/history-of-the-house>
- <https://www.mackintosh-architecture.gla.ac.uk/catalogue/pdf/M191.pdf>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Gustav Klimt, The First Secession Exhibition poster, 1898. Color lithograph, 63 x 47 cm. Photo: CC BY 2.0

היצירה:

כרזה לתערוכת הזסציון הראשונה

The First Secession Exhibition poster

שם היצירה: כרזה לתערוכת הזסציון הראשונה The First Secession Exhibition poster

שנה: 1898

טכנולוגיות ייצור: ליתוגרפיה

מעצב: גוסטב קלימט Gustav Klimt

בית דפוס: Lith. Anstalt v. Albert Berger, Vienna

סגנון: אר נובו, זסציון

פרטים

הזסציון (הפורשים) הווינאי היה קבוצה שאיגדה אמנים מתחומי הציור, הפיסול והאדריכלות וקמה בווינה בשנת 1897 כתנועת נגד לשמרנות שאפיינה את הקהילה האמנותית הווינאית וכנגד הנטייה שלה להיסטוריציות. לאמני הזסציון לא היה סגנון אחיד; התנועה הורכבה מאמנים נטורליסטים, מודרניסטים ואימפרסיוניסטים, ומטרתה הייתה ליצור קשרים עם זרמי אמנות בינלאומיים. אמני הזסציון הווינאי שאפו ליצור עבודת אמנות כוללת (בגרמנית: Gesamtkunstwerk), ובמובן זה הושפעו רבות מתנועת הארטס אנד קראפטס ששאפה ליצור חיבור מחודש בין האמנות היפה לאמנות השימושית. מקור נוסף להשפעה על אמני הזסציון היה עיצוב יפני, ומגמת הז'פוניזם שסחפה את אירופה החל משנות ה-70 של המאה ה-19 לא פסחה גם על אמנים אלה. בעיקר, הדפסי עץ יפניים שימשו מקור השראה לקבוצה זו, וסימנים להשפעה זו ניכרים בשימושם במשטחי צבע שטוחים, צבעים חזקים, דוגמאות חוזרות וקווי מתאר עבים. במובן זה שימשו אמני הזסציון שלוחה של סגנון היוגנדשטיל הגרמני, ובדומה לו, יצירתם כללה השראה מהטבע בשילוב עם מאפיינים היסטוריציוניים.

תיאור ופרטים על היצירה והיצירה

הנשיא הראשון של הקבוצה היה הצייר גוסטב קלימט, שעיצב בין השאר את הכרזה הזו לתערוכה הראשונה של הקבוצה. קלימט היה מבין הציירים הבולטים של סגנונות היוגנדשטיל האוסטרי והסימבוליזם, ובעבודות רבות שלו נראה שימוש בדוגמאות (patterns), עלי זהב כחלק מהציור וכן עיסוק בגוף הנשי.

כרזה זו מחולקת לשלושה משטחים עיקריים: המשטח התחתון מכיל את מרבית הטקסט של הכרזה; המשטח העליון מציג את הסצנה העיקרית - סצנה מהמיתולוגיה היוונית המתארת את תזאוס נלחם במינוטאור, מפלצת שחצייה אדם וחצייה שור; והמשטח המרכזי, שמהווה כמעט חצי מהכרזה, נותר ריק. את שני המשטחים האחרים מחברת דמות העומדת בימין הכרזה: אתנה, אלת החוכמה במיתולוגיה היוונית, וגופה מקשר בין שלושת המישורים בכרזה. שימוש זה בחלל לבן ובעיצוב לא סימטרי שואב השראה מאוברי בירדסלי, שעבודותיו השפיעו רבות על סגנון עיצוב הכרזה בזרם האר נובו. השארת מרבית הכרזה ריקה (ובכך דומה לקיר שמאחוריה) מדגישה את הדימוי וגורמת לו להיראות כתבליט בחלל.

לכרזה קיימות שתי גרסאות: הגרסה המקורית, שבה תזאוס מוצג חשוף, כאשר עלה תאנה מסתיר את מפשעתו; וגרסה מצונזרת שנעשתה לפי דרישתם של גופי הצנזורה, ובה נאלץ קלימט להוסיף עץ שיסתיר את מפשעתו של תזאוס, והיא זו שהודפסה לצורך פרסום התערוכה.

• על תולדות הזצסיון באתר הרשמי של הזצסיון הווינאי:

[/https://www.theviennasecession.com/vienna-secession](https://www.theviennasecession.com/vienna-secession)

• על הזצסיון באתר הטייט:

<https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-liverpool/exhibition/gustav-klimt-painting-design-and-modern-life-vienna-1900/gustav-1>

• על הזצסיון ועל הכרזה באתר הרשמי של קלימט:

http://www.klimt.com/en/gallery/early-works/details-klimt-plakat-fuer-eine-kunstaustellung-1898_dhtml

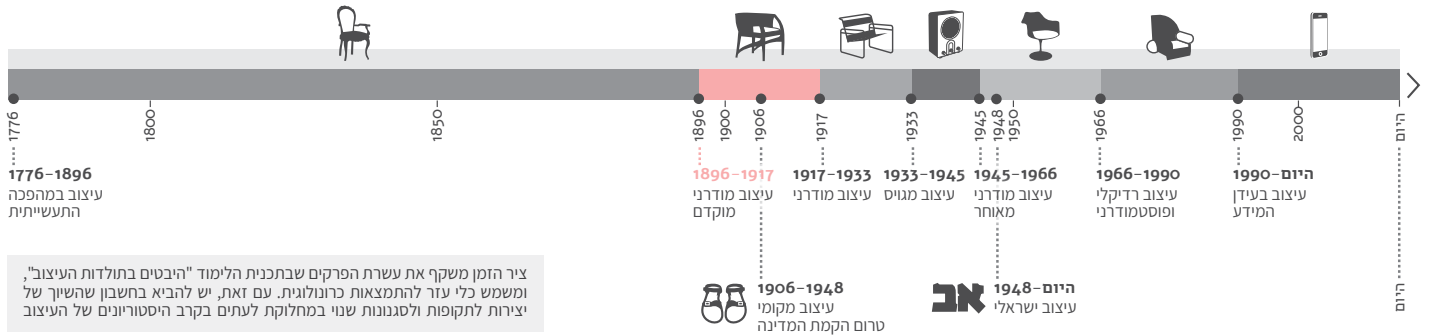
• סקירה היסטורית של צנזור היצירה:

[/https://www.austrianposters.at/2018/06/23/censored-gustav-klimt](https://www.austrianposters.at/2018/06/23/censored-gustav-klimt)

שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 3.1.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

Otto Eckmann, Jugend magazine cover, No. 14, 1896. Photo: public domain

היצירה:
שער המגזין יוגנד
Jugend magazine cover

שם היצירה: שער המגזין יוגנד Jugend magazine cover	פרטים
שנה: 1896	
טכנולוגיות ייצור: הדפס עץ	
מעצב: אוטו אקמן Otto Eckman	
סגנון: יוגנדשטיל	

אוטו אקמן יצר הדפס זה כשער לגיליון ה-14 של המגזין יוגנד שהתפרסם ב-4 באפריל 1896. ביצירה, הדפס עץ במספר צבעים, ניתן לראות ראש של דמות נשית בעלת שיער שחור מסתלסל ועטור זר פרחים לבנים, מוקפת בפרחים נוספים בגוני כתום הממלאים את מרבית הקומפוזיציה ומשתלבים ברקע. פני האישה מושטחות כמעט לחלוטין ותחומות בקו מתאר שחור האופייני לסגנון זה של הדפס. מעל הסצנה מופיע שם המגזין, "יוגנד", באותיות מסולסלות שעוצבו ביד ואופייניות לסגנון האמנותי של המגזין - היוגנדשטיל.

סגנון היוגנדשטיל, שנקרא על שם המגזין, היה הביטוי הגרמני של תנועת האר נובו והתפתח במקביל לתנועות דומות שנקראו במגוון שמות במקומות שונים: סטיל ליברטי (Stile Liberty) באנגליה ובאיטליה, אמנות חדשה (Nieuwe Kunst) בהולנד, ועוד. הסגנון התאפיין בדימויים מעולם הטבע ובטיפוגרפיה בעלת קווים מתעגלים שמתאימה לדימוי שמאחוריה, ולרוב נעשית באותיות המעוצבות במיוחד ליצירה ולא בגופן אחיד.

היוגנדשטיל, בדומה לשאר תנועות האר נובו, היה סגנון מהפכני שהתנגד לתנועות האמנות האקדמיות שקדמו לו (בפרט הרומנטיציזם והניאו-קלאסיציזם), ושאב השראה ממספר מקורות: דימויי צמחים ופרחים שהיו מרכזיים

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

בהדפסי הנייר והטקסטיל של ויליאם מוריס ושל תנועת הארטס אנד קראפטס בבריטניה; ציורי הנשים של התנועה הפרה-רפאליטית, למשל של דנטה גבריאל רוזטי (Dante Gabriel Rossetti); ובמיוחד הדפסי עץ יפניים שיובאו לאירופה מ-1870 ברוח הז'פוניזם, והתאפיינו במשטחי צבע חלקים.

ביצירה זו ניתן לראות היטב השפעות אלה - השטחת הפנים וקו המתאר השחור הם תוצאה ישירה של השפעת ההדפסים היפניים; הערבוב בין הדמות לרקע, ובפרט הדמות הנשית המוקפת בפרחים, היה נושא אהוב על הפרה-רפאליטים שחזר ביצירות רבות בזמן פריחת סגנונות היוגנדשטילוהאר נובו בכלל, למשל בעבודותיו של אלפונס מוכה (Alphonse Mucha); והטיפוגרפיה המתעגלת המתאימה לדימוי שעל השער ומשתנה לפיו בין גיליון לגיליון תישאר סימן היכר של המגזין עד סגירתו בשנת 1940.

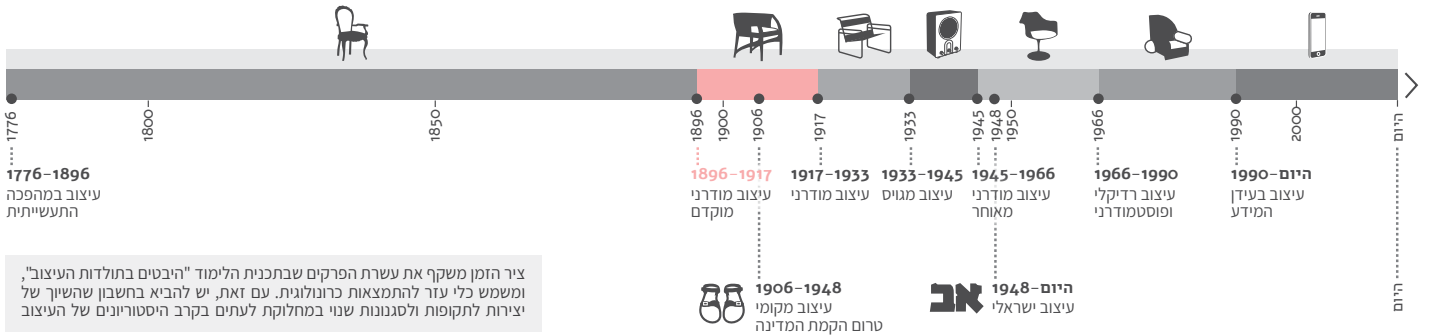
- ספר לימוד על תולדות העיצוב הגרפי עם פרק על יוגנדשטיל, ותת-פרק על אוטו אקמן:
<http://guity-novin.blogspot.co.il/2010/05/chapter-31-german-plakatstil-movement.html>
- מאמר על יוגנדשטיל ותנועות דומות ברחבי אירופה:
<http://havingalookathistoryofgraphicdesign.blogspot.co.il/2012/06/german-jugendstil-and-italian-art.html>
- אתר פונטים שעיצב אקמן (כולל אפשרות אינטראקטיבית לכתובה בהם):
<https://www.linotype.com/348/eckmann-family.html>

שם הכותב: יובל אברמי

תאריך: 12.2.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשייך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
**בית
הזסציון של
וינה**
**Vienna
Secession
building**

Joseph Maria Olbrich, Secession building, Vienna, 1897. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0

פרטים	שם היצירה: בית הזסציון של וינה Vienna Secession building
	שנה: 1897
	חומרים: בטון, טיח, מתכת, זכוכית וברזל עם כיפה ממתכת בצורת עלים זהובים
	אדריכל: יוזף מריה אולברייך Joseph Maria Olbrich
	סגנון: יוגנדשטיל

בית הסצציון הוא בניין המשמש כאלום תצוגה שתכנן בשנת 1897 בווינה בירת אוסטריה יוזף מריה אולברייך כמנשר אדריכלי לרצון של מספר אמנים בהנהגת הצייר האוסטרי גוסטב קלימט למרוד במוסדות האמנותיים של וינה. רצון זה זכה לשם "הסצציון של וינה" (הפרישה של וינה: Vienna Secession).

הבניין נבנה על פי העקרונות המנחים של אגודת האמנים החזותיים הפורשים בווינה, כפי שקבעו אותם מקימיה גוסטב קלימט, יוזף הופמן ואולברייך, ועיצובו היה אמור להפוך לדוגמה מרכזית בזרם האר נובו הווינאי.

אגודת האמנים החזותיים הפורשים נחשבה לקבוצת אמנות אוונגרדית המחויבת למודרניזציה של האמנות האוסטרית. חברה בחרו באולברייך בן ה-30, שהיה אז חבר באַטְלֵיָה של אוטו וגנר, כדי שיעצב את הבניין.

במקור תוכננה בניית הבניין באתר שנמצא לאורך רחוב הטבעת בעיר, הרינגשטראסה, אך העיצוב של אולברייך לא התקבל במועצת העיר, ורק לאחר שינוי המקום ובחירה במגרש על פרידריכשטראסה קיבל הבניין את אישור העירייה כביתן תצוגה זמני שאמור היה להירס לאחר עשר שנים.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

אולברריך תכנן את הבניין הלבן והקובייתי תוך הקפדה רבה על פירוט ועיטור של החזית. עיצוב החזית מתבסס על שני צבעים, לבן וזהב, והקירות המסיביים נותנים תחושה כאילו נבנה הבניין מקוביות ענקיות. עמודי הפינות בחזית עוטר בציורי צמחייה שנגרעו מהטיח בחזית ונצבעו בשחור לשם הבליטה. החזיתות עוטר בכרכובים ובעיטורים מובלטים, הכוללים בין השאר תבליטים של ינשופים, המזוהים עם חוכמה, ופרסקו מוזהב.

מעל לשער הכניסה לבניין כתוב המוטו "לכל עידן אמנותו, ולכל אמנות חירותה", ומתחתיו פסל של שלושה גורגוילים (פרצופי אבן) המייצגים את אמנויות הציור, הפיסול והאדריכלות.

מוקד העניין המרכזי בבניין הוא הכיפה שמתנוססת מעליו ועשויה מ-3,000 עלי דפנה מוזהבים, סמל לניצחון ולטוהר של ארגון הפורשים. פנים הבניין עוצב באופן המדמה כנסייה, והוא כולל חלל תערוכות בעיצוב נקי ולבן, אב-טיפוס של הקובייה הלבנה המוכרת כיום ממוזיאונים ברחבי העולם.

התערוכה הראשונה נפתחה ב-1898, ולאורך שנות פעילותו של בית הסצציון הוצגו בו 23 תערוכות מ-1898 עד 1905. במסגרת התערוכות הוצגו לציבור האימפרסיוניזם הצרפתי, הסימבוליזם ותנועת הארטס אנד קראפטס האנגלית. רוב פרטי הפנים המקוריים נבזזו במהלך מלחמת העולם השנייה, והבניין נשאר שומם עד להתחדשות העניין באר נובו הווינאי בשנות השבעים, שהצילה את הבניין מהתפוררות.

• <http://buffaloah.com/a/virtual/aus/vienna/secess/sec.html>

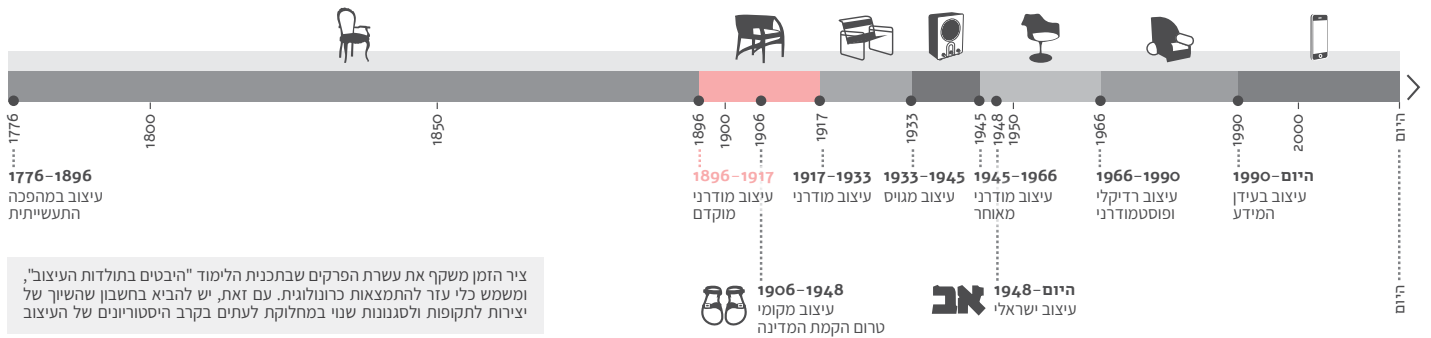
• <http://architectuul.com/architecture/secession-hall-building>

• <http://www.visual-arts-cork.com/architecture/olbrich.htm>

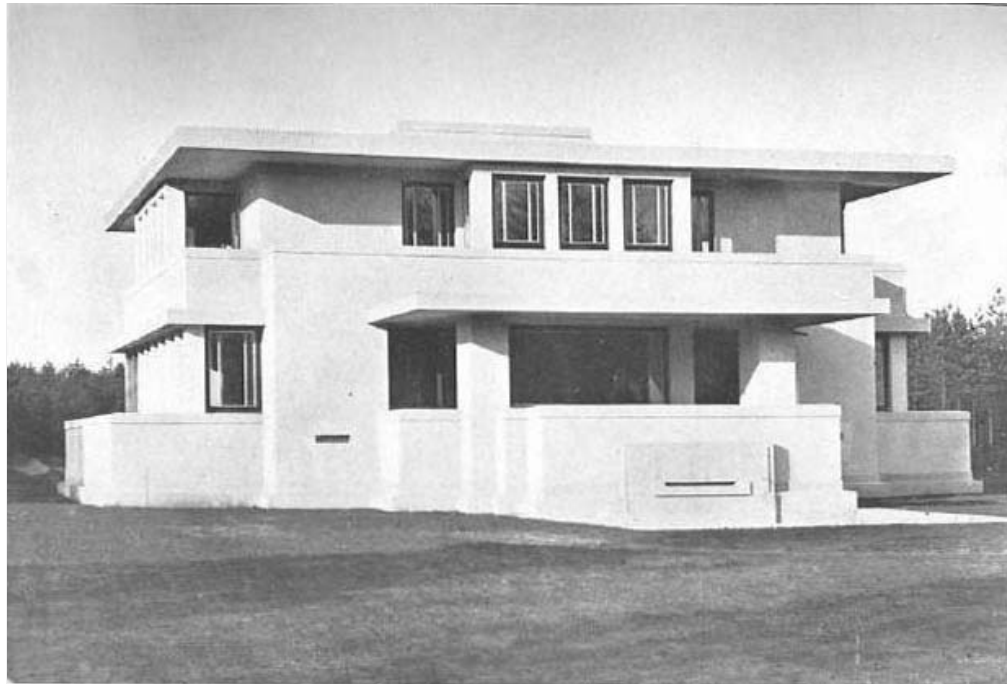
שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

ציר הזמן משקף את עשרת הפרקים שבתכנית הלימוד "היבטים בתולדות העיצוב", ומשמש כלי עזר להתמצאות כרונולוגית. עם זאת, יש להביא בחשבון שהשיוך של יצירות לתקופות ולסגנונות שנוי במחלוקת לעתים בקרב היסטוריונים של העיצוב

היצירה:
**וילה הני,
 אוטרקט,
 הולנד**
**Villa
 Henny,
 Huis ter
 Heide,
 Utrecht**

Robbert van 't Hoff, Villa Henny, Huis ter Heide, Utrecht, 1915-1919. Photo: Wikimedia Commons, Public domain

שם היצירה: וילה הני, אוטרקט, הולנד Villa Henny, Huis ter Heide, Utrecht	פרטים
שנה: 1915-1919	
חומרים: בטון מזוין, זכוכית, מתכת וטיח לבן	
אדריכל: רוברט ואנט הוף Robbert van 't Hoff	
סגנון: מודרניזם מוקדם	

רוברט ואנט הוף היה אדריכל ומעצב רהיטים הולנדי. וילה הני שתכנן ובנה באוטרקט נחשבת לאחת הווילות הראשונות שתוכננו על פי התפיסה של התנועה המודרנית באדריכלות ואחת הראשונות שנבנו מבטון מזוין.

ואנט הוף רכש את השכלתו בתחום התכנון באחד המרכזים של תנועת הארטס אנד קראפטס באנגליה. בתכנון הווילה שאב ואנט הוף השראה גם מעבודתו של האדריכל האמריקאי פרנק לויד רייט, אליה נחשף במסגרת ביקור בבנייניו בעת סיור שערך בארצות הברית. לויד רייט מזוהה עם סגנון הערבות, והוא יצר בתים בקווים אופקיים שאינם פוצעים את האופק רחב הידיים של הערבות בארצות הברית. אמני הדה-סטיל תרגמו את גישתו לאדריכלות של נפחים המתכנסים יחד ומדגישים את האופקיות.

בהתאם לעקרונות המודרניזם המוקדם, וילה הני היא מבנה ריבועי בעל גג שטוח הבולט מעבר לקצה הקירות, עם מרפסות זיזיות, חלונות גדולים להכנסת אור וקווים נקיים. היא נבנתה כולה מבטון מזוין, ומטויחת בלבן פרט לטיח אפור שנועד להדגיש את הקוויות האופקית הדומיננטית בתכנון.

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

כצפוי מאחד המבנים הראשונים של תנועה חדשה, במקרה זה התנועה המודרנית באדריכלות, הווילה משמרת השפעות של תפיסות אדריכליות מוקדמות כמו סימטריה בחזית הראשית, אך משלבת אותן עם תפיסות חדשניות כמו הקווים הנקיים והדגש בנפחיות של המבנה, תפיסות שוואנט הוף תרם לפיתוחן ונעשו בהמשך מזוהות עם תנועת דה-סטיל ההולנדית.

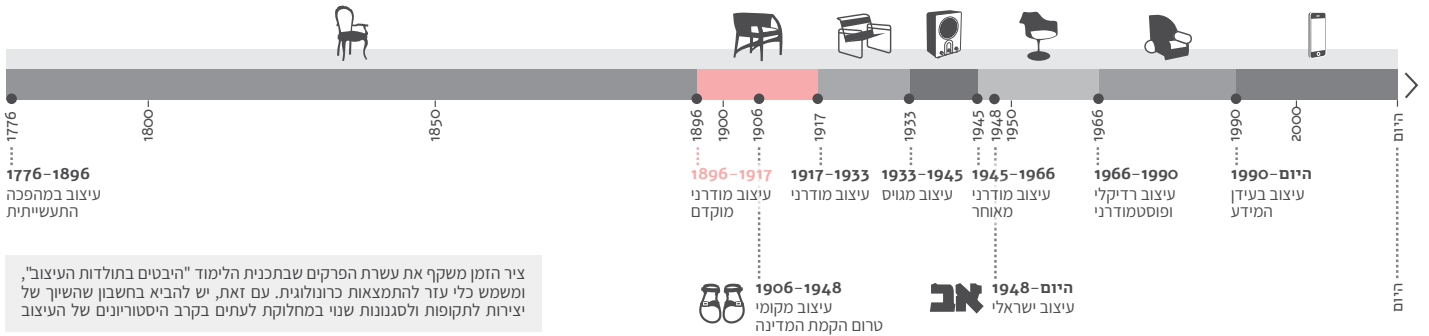
- <https://medium.com/@Votoos/villa-henny-e2d1593e8b9c>
- http://www.architectureguide.nl/project/list_projects_of_tag/tag_id/15/prj_id/602

הצעות להרחבת הקריאה

שם הכותב: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב

היצירה:
הבנק הלאומי לסוחרים, גרינל, איוה
Merchants National Bank (detail), Grinnell, Iowa

Louis Sullivan, Merchants National Bank, Grinnell, Iowa, 1914. Photo: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0

שם היצירה: הבנק הלאומי לסוחרים, גרינל, איוה Merchants National Bank detail, Grinnell, Iowa	פרטים
שנה: 1914	
חומרים: בניין לבנים אדומות עם חלונות ויטראז' מזכוכית	
אדריכל: לואי סאליבן Louis Sullivan	
סגנון: תחייה גותית ומודרניזם מוקדם. אסכולת שיקגו	

בניין הבנק הלאומי לסוחרים הוא בניין מסחרי היסטורי הממוקם בגרינל, איוה. זהו בנק אחד בסדרה של בנקים קטנים שעיצב האדריכל האמריקאי לואיס סאליבן במערב התיכון בין 1909 ל-1919. סאליבן נחשב לאחד האדריכלים המשפיעים בשיקגו של סוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20. ונחשב כמי שטבע את הביטוי Form follows function (צורה בעקבות השימושיות). הוא מזוהה עם אסכולת שיקגו, שהתבססה בשנים אלו וצמחה כתגובה להפיכתה של שיקגו לעיר מרכזית בזכות ההתפתחות הכלכלית.

הצורך להתמודד עם הגידול באוכלוסייה, עם הפיתוח העירוני ועם נזקי השריפה הגדולה ב-1871, שכילתה חלקים גדולים ממרכז העיר, עודד חשיבה מחודשת על התפתחות עירונית תוך מתן עדיפות לבניית גורדי שחקים, המזוהים עם אסכולה זו.

מבחינה מבנית המבנה בן שתי הקומות הוא קופסה מלבנית עם חזית ראשית מפוארת וחזית צדדית הכוללת מערכת של חלונות שקועים המופרדים זה מזה בעמודים עם כותרות בצורת פירמידה מרובעת המעוטרת בסיתות אבן. חלונות

תיאור ופרטים על היוצר והיצירה

אלו מעשירים את החזית הצדדית של המבנה הנקי. החלק העליון של כל החזיתות מעוטר בגימור גיאומטרי השובר את הקופסתיות של המבנה.

אף שהבנק הוא מבנה קטן יחסית, הוא נראה מונומנטלי בזכות חלון עגול הקבוע בחזיתו, כחלק מהדימוי של קופסת תכשיטים שסאליבן רצה ליצור. החלון בולט במיוחד בגלל הניגוד בין המראה העשיר שלו, הכולל מערכת של מסגרות אבן מסותתות, לחזית הנקייה יחסית העשויה לבנים אדומות. החלון העשוי עבודת ויטראז' מורכבת הוא חלק מסדרה של חלונות ויטראז' מלבניים שמאירים בדרמטיות את פנים המבנה בעל התקרה הגבוהה.

בפנים המבנה באה לידי ביטוי הזיקה המודרניסטית שלו. הפנים עוצב תוך שימוש רב בעץ בעיצוב הריהוט, עם מנורות תלויות מרובעות בעלות עיטור גיאומטרי.

למרות השימוש בעיטור, הקווים הגיאומטריים במנורות ובחלל יוצרים מראה נקי יחסית שבשילוב עם השימוש בעץ הכהה מעניקים לחלל איכות מכובדת בהתאם לפונקציה שלו ובמקביל מעצימים את הדרמה שיוצרת חדירת האור דרך חלונות הוויטראז'.

ההתפתחות בתחום הבנייה והשימוש בפלדה לחיזוק מבנים אפשרו לסאליבן לתכנן את הבנק באופן שידגיש את המכובדות שלו מבחוץ ויעניק לו חופש אמנותי בעיצוב פנים המבנה. חופש אמנותי זה בא לידי ביטוי בשימוש נרחב בעיטורים מעולם הצומח, שגרמו למבנה להיראות כמו קתדרה מודרנית.

- <https://www.traveliowa.com/destination/merchants-national-bank-by-louis-sullivan/9214/>
- <http://www.burrows.com/bank.html>
- <https://www.nps.gov/articles/beyond-chicago-louis-h-sullivan-s-late-masterpieces.htm>

שם הכותבת: שני שילה

תאריך: 8.18

משרד החינוך מנהל תקשוב, טכנולוגיה ומערכות מידע, הפיקוח על מגמת אמנויות העיצוב